

זרע שמשון המפואר

עם פירוש פרי שמשון

קובץ דרושים ערבים ומתוקים,
מרגליות זוהרות באור יקר, מתורת רבינו
סיני ועוקר הרים, הפועל ישועות בקרב הארץ.
רבינו החיד"א וגדולי הדורות העידו עליו גדולות ונצורות.

המקובל האלקי החכם
רבי שמשון חיים נחמני זיע"א
בן רבי נחמן מיכאל זיע"א

מחבר הספרים הקדושים
'תולדות שמשון' ו'זרע שמשון'
אשר בירך והבטיח בני חיי ומזוני טבי ללומדים בתורתו,
ורבים נושעו בזכותו בכל מילי דמיטב.

בום ישועות

ליקוט מהמחברים זי"ע אשר אמרו שהלימוד
בספריהם פועל ישועות, ומהמחברים זי"ע
שנפטרו ללא זש"ק וטמנו כוחם בספריהם,
העוסקים בתורתם זוכים לישועות כמפורסם.

מכון תולדות שמשון

ל"ג האון המקובל חסידא קדישא
רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע
לפמוד - להענינו - להרושע.

שם ושארית לפרקים

שנלבע ללא זש"ק

גליון תפ"ז | פרשת משפטים

פרשת משפטים חידוש ב

ביאור הפסוק והמדרש שבאים ללמד לגבי הפרשה

לְבַצֵּעַ מִבְּיַד רֵאשִׁית הָאָרֶץ מִדֶּרֶךְ דְּכָתִיב בֵּיהּ (שמואל ב' ח, טו) וַיְהִי יוֹד עֲשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה לְכָל עַמּוֹ אִיזוּהוּ מִשְׁפָּט שֵׁישׁ עֲמוֹ צִדְקָה הוּא אומר זֶה הַבְּצוּעַ. וּפְרָשׁ שָׁם מִהֲרֵשׁ"א (ר"ה שנאמר תורת) שְׁמִי שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאֵת שְׁמִים לְעוֹלָם עוֹשֵׂה פְּשָׁרָה וְלֹא דִין, וְהַפּוֹדֵק עֲצָמוֹ מִן הַדִּין לְעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה, הוּא מִבְּיַד שְׁלוֹם בֵּינוֹ לְאֲבִיו שְׁבַשְׁמִים, דְּבִדִּין לְפַעֲמִים בְּדִין מְרָמָה הוּא נוֹטֵל מִזֶּה וְנוֹתֵן לְזֶה וְהַעוֹן תְּלוּי בְּבַעַל דִּין וְלֹא בְּדִין, וְלְפַעֲמִים הַדִּין עֲצָמוֹ אֵינוֹ מִדְּקַדֵּק יָפֵה וְאֵינוֹ מֵתוֹן בְּדִין וְאֵז הַעוֹן תְּלוּי בְּדִין, אֲכַל בְּפְשָׁרָה הִיא בְּרִצּוֹן שְׁנִיחָה וְאֵין כָּאֵין עוֹן לֹא לְזֶה וְלֹא לְזֶה, עַכ"ל. וּמִשּׁוֹם הַכִּי פִּסְק הַשְּׁלָחַן עֲרוֹךְ חֲשׂוֹן מִשְׁפָּט סִימָן י"ב (ס"ב), מְצוּהָ לומר לְבַעֲלֵי דִינָן מִתְחַלֵּה אִם יִרְצוּ הַפְּשָׁרָה.

הפסוק 'אשר תשים' מלמד שעדיף לעשות פשרה

וּבְדוֹדֵי שְׂאֵף פְּסוּק זֶה שֶׁל 'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים' יִרְמֹז לָנוּ שֶׁהַפְּשָׁרָה הִיא יוֹתֵר טוֹבָה מִהַדִּין, וְהֵינּוּ מִדְּכָתִיב 'אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ' דִּהְיֶה לוֹ לומר אֲשֶׁר תִּשְׁפֹּט "אוֹתָם", או "אֲשֶׁר תִּלְמְדֵם", אֲלֵא שְׁכּוֹנָתוֹ שֵׁישִׁים שְׁלוֹם בֵּינֵיהֶם, וְהוּא תִּשִּׂים. אִי נִמְי שֵׁישִׁים 'לְפָנֶיךָ' הַדִּינִים, אֲכַל לֹא יִשְׁפֹּט אוֹתָם בְּדִין תּוֹרָה מִמֶּשֶׁי.

מִדְּרַשׁ רַבָּה (שמו"ר ל, יד) 'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים' (שמות כא, כ) דְּוֹד אָמַר (תהלים יט, י) 'יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד' לְמַה כֶּף מִשׁוֹם דָּדָא בֵּיהּ כְּלָא בֵּיהּ, יֵשׁ אָדָם שׁוֹנֵה מִדְּרַשׁ הַלְכוֹת אֲגָדוֹת, אִם אֵין בּוֹ יִרְאָה לְאוֹ פְלוֹם הוּא.

תִּמָּה (קושיה א'), אֵיךְ תְּלוּי מְקַרָּא זֶה שְׂאֵמַר דְּוֹד, עִם וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים. (קושיה ב'), וּמָה קָשָׁה עַל פְּסוּק זֶה שְׁמִבְיַד הַפְּסוּק שֶׁל דְּוֹד. (קושיה ג'), וּמָהוּ 'דְּוֹד' אָמַר, מָה לִּי אִם אָמַר דְּוֹד אוֹ אָדָם אַחֵר, הִיָּה לוֹ לומר הִדָּא הוּא דְּכָתִיב יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה וְכו'.

הקושיה אצלנו מה ההראש המצוות אינם מסיני

וּנְרָאָה, שֶׁהַמְּדַרְשׁ הַרְגִישׁ קָשִׁיָּא בְּוֹאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים, דְּמִשְׁמַע כְּפָרוּשׁ רִשְׁ"י כָּל מְקוֹם שְׁנֵאמַר 'וְאֵלֶּה' מוֹסִיף עַל הָרֵאשׁוֹנִים מָה הָרֵאשׁוֹנִים מְסִינֵי אֵף אֵלוֹ מְסִינֵי. דְּאֵיךְ תִּיִסַּק אֲדַעְתִּין שְׂאֵלוֹ הַמִּשְׁפָּטִים לֹא יִהְיוּ מְסִינֵי דְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְרַבּוּיִינְהוּ, וְהִלָּא כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה מְסִינֵי נֶאמְרָהּ. וְאֵף אִם נֹאמַר כְּתוּרָן הָרֵאשׁוֹנִים הַנִּלְבָּסְמוֹן, קָשָׁה דְּמֵאֵי נִפְקָא מִינְהוּ.

מקדים בטעם שמי שיש לו יראת שמים עושה פשרה

וּמַחְמַת זֶה הִבִּיא הַפְּסוּק שֶׁל 'יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה', דְּבִפְרָק קָמָא דְּסִנְהֶדְרִין (ו, ב) פְּלִיגֵי אִי מְצוּהָ לְבַצֵּעַ אוֹ לֹא, וּמֵאֵן דְּסִבְרָא לִיהּ מְצוּהָ

פרי שמשוו

א. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֶיךָ. ב. מִי שֵׁישׁ בּוֹ יִרְאָה, יֵשׁ בּוֹ הַכֵּל. ג. כֹּאשֶׁר הַמְּדַרְשׁ מִבְּיַד פְּסוּק אַחֵר. הֵינּוּ מִשּׁוֹם שֶׁהִיָּה לוֹ כֹּאן קוּשִׁיָּה וְצִרִיךְ לְתַרְצֵהּ. וּמָהִי הַקוּשִׁיָּה. ד. קָשָׁה בַּפְּסוּק שְׁלֵנוּ, מִדּוּעַ נֹאמַר וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים עִם וְאוֹ, לומר שֶׁנִּסְמַךְ לְפָרְשָׁה הַקּוּדְמָת. וּבִאִיזוֹ מִשְׁפָּט יִחִידוֹשׁ לומר שְׁהוּא נֹאמַר מְסִינֵי. ה. הָאֵם יֵשׁ מְצוּהָ לְעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה אוֹ לֹא. ו. בִּיצוּעַ הֵינּוּ פְּשָׁרָה. ז. כֹּאשֶׁר הִדִּיין דָּן לְפִי הַדִּין, יִתְכּוֹן שֶׁהַבְּעִלֵי דִינִים מִשְׁקִרִים וּמַחְמַתם הַדִּין מִרְמוּהוּ, וִיתְכּוֹן שֶׁהַדִּין טַעַה בְּשִׁיקוֹל דַּעְתּוֹ, וְלֹא יַעֲלֶה הַדִּין עַל נְכוּן. לכן עֲדִיף לְעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה, שְׂאוּ יִהְיֶה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה, שֵׁישׁ גַּם צִדְקָה כְּלָפִי הַקְּבִ"ה שְׁבֹדָאֵי הַדִּין עוֹלָה הֵיטֵב עַל דַּעַת כּוֹלָם. וְהוּא פִּירוּשׁ הַפְּסוּק יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה, שְׁמִי שֵׁישׁ לוֹ יִרְאָה הוּא עוֹשֵׂה פְּשָׁרָה. וְיִבּוּאֵר לְהַלְלֵן, שְׁדוּר שְׂאֵמַר יִרְאֵת ה' טְהוֹרָה, הֵינּוּ לְשִׁיתּוֹ שֶׁהִיָּה עוֹשֵׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה דְּהֵינּוּ פְּשָׁרָה. ח. לְשׁוֹן הַשּׁוּ"ע: מְצוּהָ לומר לְבַעֲלֵי דִינִים בְּתַחֲלָה, הַדִּין אֵתָם רּוֹצִים אוֹ הַפְּשָׁרָה, אִם רְצוּ בַּפְּשָׁרָה, עוֹשִׂים בֵּינֵיהֶם פְּשָׁרָה. וְכַשֶּׁם שְׁמוּחָר שְׁלֹא לְהַטוֹת הַדִּין כֶּךָ מַחְמַת שְׁלֹא יִטֵּה הַפְּשָׁרָה לְאַחַד יוֹתֵר מִחִבְּרֵיו. וְכֵל בֵּית דִּין שְׁעוּשָׁה פְּשָׁרָה תְּמִיד הִרִי זֶה מְשׁוּבָח. ט. וּמָהוּ לְשׁוֹן הַשִּׁימָה, מָה שְׁמִים כֹּאן. י. שֵׁישִׁים הַשְּׁלוֹם וְהַפְּשָׁרָה. יא. לֹא יִשְׁפוֹט אוֹתָם, אֲלֵא יֹאמַר לָהֶם אַתְּ הַדִּין וְיִשִּׂים אוֹתוֹ לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ פְּשָׁרָה וְהַסְכְּמָה.

הייתי סובר שהיות שהתורה אמת עדיף לעשות דין

ומעשה יהיה סלקא דעתא לומר שזה המשפט של הפשטה אינו מסיני, ואדרבא המצוה שנאמרה שם היא לשפט אותם דוקא על קו הדין, כדאמרין בפסקא קמא דעבודה זרה (ה, ב), תורה דכתיב בה (משלי כג, כג) 'אמת' אין הקב"ה עושה בה לפנים משורת הדין. ודיוק אשר תשים אפשר דאתי לדרשא אחריתי, או כמו שפרש רש"י: כשלתן הערוף ומוכן לאכל וכו' (תירוץ קו' ב) ט.

מדוד מוכח שגם פשרה נקרא אמת

משום הכי הביא המדרש דברי דוד, שהרי דוד שהיה עושה פשטה אמר 'יראת ה' טהורה עומדת לעד', ומי שיש לו יראת שמים בודאי שיעשה פשטה. ואחר כך מסיים 'משפטי ה' אמת צדקו יחדיו' והלא אמת רצונו לומר דין אמת לאמתו ולא פשטה, ואיך סיים צדקו יחדיו והלא כשיש משפט אמת אין פשטה וכשיש פשטה הרמוזה ביראת ה' אין משפט אמת.

אלא ודאי צריך לומר שלפי שיש לנו לעשות הפשטה קרובה לדין כדאיתא שם

בשלתן ערוף, משום הכי שייך שפיר לומר שגם זאת הפשטה נקרא משפט אמת, דאמרין (סנהדרין לב, ב) 'צדק צדק תרדף' (דברים טז, כ), אחד לדין ואחד לפשטה, דאף הפשטה צריכה להיות צדק כלומר לפי צדק שלה, והינו 'משפטי ה' אמת' לפי אמתות שלה, דצדק ואמת הכל ענין אחד (תירוץ קו' ג) ט.

'ואלה' עם וא"ו מלמד שגם הפרשה מסיני

ומשום הכי אמר הכתוב 'ואלה המשפטים', לומר שהיא מוסיף ומחבר עם הענין הראשון דהינו העשרת דברות שהם עקר התורה, כדי להורות לנו מצות הפשטה הקרובה לדין שגם היא נאמרה בסיני (תירוץ קו' א) ט.

הפסוק מלמד שדוקא הירא שמים יעשה הפרשה כתיקונה

אבל עדין קשה, דאיך יתכן דקאמר יראת ה' על הפשטה, והלא הפשטה אין לה כל כך צורך ליראת ה', דאף על גב דמי שהוא ירא שמים עושה פשטה, מכל מקום גוף הפשטה עצמה אינה צריכה כל כך ליראת ה' רק שיהיה בקי בדינים, ויותר צריך לזהר בדין שלא יטעה מבפשה, דבפשה שניהם מוחלין זה לזה.

פרי שמשונו

יב. דכתיב (משלי כג, כג) אמת קנה ואל תמכר. יג. הייתי סובר שהיות שהתורה היא אמת, ואין הקב"ה עושה בה לפנים משורת הדין, לכן בתחילה על פי התורה, עדיף לדין לפי מידת הדין. יד. אם אני אומר שהפסוק מלמד אותנו לא לעשות פשטה, צריך להבין מדוע כתוב 'אשר תשים לפניכם'. טו. זה מה שקשה לו בפסוק, שאולי באמת כן עדיף לעשות דין ולא פשטה, ואשר תשים לא נאמר לפשטה. אלא להסבר אחר, כגון שצריך להניח ולומר הסברות היטב לפני התלמידים. טז. לשון הגמרא: דריש לקיש רמי, כתיב 'בצדק תשפט עמיתך', וכתיב 'צדק צדק תרדף' וכו'. רב אשי אמר מתניתין כדשנין קריא, אחד לדין ואחד לפשטה, כדתיב 'צדק צדק תרדף' אחד לדין, ואחד לפשטה. יז. דוגמא לדבר, יתומים של ראובן ושמעון, שהיה לאבותיהם שותפות, והיה ביניהם חובים וחובים שונים, ועכשיו באים לבית דין, עם תביעות ממוניות, וקשה לבית דין להכריע הדבר ונוקטים בדרך של פשטה. אוי צריכים הם לסאוף כל הראיות שינסו ולבררם היטב הדק, הדק היטב, ולא לסמוך על כך שבין כה עושים פשטה. אלא כמו שכאשר עושים דין, צריך להיות ברירה וחקירה, גם כאן צריכים לדרוש ולחקור עד כמה שידם משגת ורק אחר כך לעשות פשטה. וראה בשו"ת מבי"ט (ח"ג סי' קמו, בתוך הדברים); ובוה יהיו הזירים בית דין והפשרנים שתהיה ישרה כפי מה שיראה להם לשם שמים, כי כמו שאסור להטות הדין אסור להטות הפשטה, דכתיב צדק צדק, לדין ולפשטה כמו שכתוב למעלה. ויחקרו בית דין והפשרנים על כל החובות שנמצאו כתובים בפנקס אביהם אם גבו מהם ומה שקרוב לגבות מהם, ועל זה התקיים הפשטה וכו'. יח. מתורן, שאכן הפשטה גם נקראת אמת, משום שצריך לעשות הפשטה בדוקא על פי דין התורה. ולכן המדרש הסביר את הפסוק 'אשר תשים לפניכם' שהכוונה לדברי דוד 'יראת ה' טהורה' שצריך לעשות פשטה, ואינו סותר לדין התורה משום שמשפטי ה' אמת צדקו יחדיו שגם הפשטה היא לפי המשפט והאמת, וצדקו יחדיו הפשטה על הדין תורה. יט. זה מה שמקשר המדרש את דברי דוד שאמר יראת ה' טהורה שצריך לעשות פשטה, עם 'ואלה המשפטים' שהוא מקשרת לפרשה הקודמת, לומר שגם הפרשה היא מסיני.

הפשרה תינתן בסניני לומר שאם טעה בפשרה צריך לשלם

אלא ודאי צריך לומר, שגם הפשרה צריכה להיות קרובה לדין, וצריך הפשטן לזהר בה שאם יטעה יהיה חייב לשלם מביתו כמו הדין, וכדאיתא בשלחן ערוך (תו"מ סי"ב ס"ב) ובמפרשים^כ. ונפקא לן מדכתבי (דברים טז, כ) 'צדק צדק תרדף' אחד לדין ואחד לפשרה (סנהדרין לב, ב)^כ, ומשום הכי איצטרף לומר שגם הפשרה נתנה מסיני (תירוח קו' א')^כ.

ראה שודד הסמך יראה למשפט ובשניהם נאמר צדק

אלא דקשה דמאן לימא לן שיהיה זה הפרוש אמת, דילמא צדק צדק תרדף בא ללמד שילך אחר בית דין יפה כמו שפרש רש"י ז"ל על פסוק זה, ואין לנו מעתה חזר בפשרה כמו הדין ואין צורך שתנתן מסיני. לכן מביא המדרש שדוד שהיה עושה פשרה^כ, היה אומר 'יראת ה' טהורה' דהינו הפשרה, ו'משפטי' ה' אמת' דהינו הדין כנ"ל, 'צדקו יחדו' כלומר שניהם יש להם תבת 'צדק', דהינו 'צדק צדק תרדף' אחד לדין ואחד לפשרה^כ, כי שקולים הם וחסובים לפני המקום ושניהם נתנו מסיני (תירוח קו' ב, ג)^כ.

וצריך לומר, שזו היראת ה' שאמר הכתוב, הינו שמי שיהיה בקי בדינים עם יראת ה' אז יעשה הפשרה כתקונה, ומשום הכי בעי: ולמה כך, כלומר למה נקט יראת ה' לחודה, ולא אמר יראת ה' 'ותקמת התורה' עם משפטי ה' אמת צדקו יחדו. אלא לפי דדא ביה כלא ביה וכו', שאף על פי שמי שהוא בקי בתקמת הדינים אף אם אין לו יראת ה' אפשר שיעשה פשרה, מפל מקום רב הפעמים לא יעשה הפשרה כתקונה^כ. אבל מי שיש לו יראת השם לא יעשה פשרה אלא כשהיה בקי בדינים, ואם כן הפשרה שלו לעולם תהיה כתקונה^כ, וזהו שסיים יש אדם שונה הלכות אגדות וכו' [אם אין בו יראה לאו כלום הוא]^כ.

ביאור נוסף, גם הטועה בפשרה מחזיר

אי נמי בדרך אחר^כ, הני"ו של ואלה המשפטים מוסיף על הראשונים מה הראשונים מסיני וכו' כנ"ל, שאף הפשרה נתנה בסניני, וקשה, מה צורך שהפשרה תהיה נתונה מסיני, והלא היא דבר שהבעלי דינים מוחלין זה לזה ונתרצו כל אחד מהם כמה שיהיה דעת הפשטן, הן רב הן מעט.

פרי שמשונו

ב. מי שיש לו יראת שמים, יש לו הכל, ונמצא שהוא בקי בדינים. מהצדדים.
 כב. שאינו נוטה לשום צד, וגם אינו עושה הפשרה אם אינו בקי. ונמצא שיש לו שני המעלות, א. שאינו נוטה לשום צדק, ב. שהוא יודע הדינים. וזה הפירוש 'יראת ה' טהורה' עושה הפשרה, אזי 'משפטי ה' אמת צדקו יחדו' משום שגם הפשרה עושה רק לפי הדין.
 כג. מפני שעדיין יכול לנקוט כאחד מהצדדים, אמנם אם יש בו יראה בודאי שילך לפי הדין, ולא יעקם לכאן או לכאן, וגם לא יפסוק אם אינו יודע הדינים.
 כד. לבאר מהי ההדגשה של המשפט הנאמר בסניני. וגם לפי פירוש זה מדובר על פשרה, רק שמבאר פרט נוסף בענין הפשרה.
 כה. בשולחן ערוך: וכשמ שמוחרר שלא להטות הדין, כך מוזרר שלא יטה הפשרה לאחד יותר מחבירו. ובכנסת הגדולה (הגהות הטור סי' ק"ז): וכשמ שבהטיית הדין אם הוא טועה בדין חוזר, כך הוא בהטיית הפשרה, או כשטעה בפשרה שחזר. ה"ם מטראני ז"ל ח"ג סי' קמ"ז, מורי הרב ז"ל חלק ח"מ סימן צ"ח. והובאו דבריו ברבי עקיבא איגר ופוסקים נוספים.
 כו. כמו שבדין אם טעה, חזר ומשלם, כך גם בפשרה.
 כז. זה הלימוד מהפסוק 'יראת ה' טהורה': שצריך לעשות פשרה ואף לשלם מביתו, עם זאלה המשפטים: שגם על הפשרה צריך לשלם מביתו, כי גם הפשרה נאמרה מסיני.
 כח. כנלמד לעיל מהפסוק 'יהי דוד עושה משפט וצדקה', שדוד היה עושה פשרה.
 כט. נתבאר כאן פשט נוסף בפסוק, ש'יראת ה' טהורה' מדבר על הפשרה, ו'משפטי ה' מדבר על המשפט, ושניהם 'צדקו יחדו', שעל שניהם נאמר בתורה 'צדק' משום שבשניהם צריך להיות צדק, שכמו שהדין צריך להיות בצדק, כך הפשרה צריך להיות בצדק.
 ל. לכן אמר המדרש שדוד עשה פשרה, אמר 'יראת ה' טהורה' ומדבר על הפשרה, והמשך הפסוק 'משפטי ה' אמת צדקו יחדו' מלמד שגם אם טעה הדין בפשרה, צריך לשלם.

ג' ביאורים במדרש שהתורה היא באמצע

וּבְדֶרֶךְ זֶה^ל יוֹבֵן מִדְרָשׁ רַבָּה (שמו"ר ל, ג), וְאֵלֶּה
הַמְשַׁפְּטִים' (שמות כא, כ), מִה כְּתִיב
לְמַעַל מִן הַפְּרָשָׁה (שמות יח, כב) וְשִׁפְטוּ אֶת
הָעָם בְּכָל עֵת, וְכֵן אָמַר וְאֵלֶּה הַמְשַׁפְּטִים,
וְהַדְּבָרוֹת בְּאֲמֵצָה, מְשַׁל לְמִטְרוֹנָה שֶׁהִיא
מֵהַלְכַת, הַזִּיז^ב מִכָּאן וְהַזִּיז מִכָּאן וְהִיא
בְּאֲמֵצָה, כִּף הַתּוֹרָה דִּינִין מִלְפְּנֵיהֶּ דִּינִין
מִלְאַחֲרֵיהֶּ, וְהִיא בְּאֲמֵצָה, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (משלי
ח, כ) 'בְּאַרְח צְדָקָה אֶהְלֵךְ' וְכוּ'^ג, עכ"ל.

וְיֵשׁ לְדַקְדָּק, מֵאֵי נִפְקָא מִינָה שֶׁהַתּוֹרָה תִּהְיֶה
בְּאֲמֵצָה הַדִּינִין.

א, לפחות אחד יהיה גמיר וסביר

וְיֵשׁ לוֹמַר, שֶׁלְמַעַלָּה בַּעֲצַת יִתְרוֹ הִיָּה רוּצָה
שֶׁהַדִּינִין יִהְיוּ בְּנֵי כְּמָה מְדוֹת טוֹבוֹת, כְּמוֹ
שֶׁכְּתוּב (שמות יח, כא) 'אֲנָשִׁי חֵיל יִרְאֵי אֱלֹהִים'
וְכוּ'^ד, וְכֵן בּוֹאֵלֶּה הַמְשַׁפְּטִים^ה אֲמָרִינָן (גיטין
פח, ב) 'לְפָנֵיהֶם' וְלֹא לְפָנֵי נְכָרִים, שְׁמַע מִינָה
דְּבַהֲדִיּוֹטוֹת שְׁפִיר דְּמִי, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ הָרַ"ם עַל
פְּסוּק זֶה^ו. וְהַתּוֹרָה הִיא בְּאֲמֵצָה, לוֹמַר דְּאֵי
לִיכָא חַד דְּגַמִּיר וְסָבִיר^ז, אֵין דִּינָם דִּין, כְּמוֹ
שֶׁפֶסֶק בַּהֲגָהָה שְׁלַחַן עֲרוּף חֲשַׁן מִשְׁפֵּט סִימָן
(ב') [ג'] (ס"א)^ח.

ב, לפעמים צריך לעשות פשרה כתורה שהיא שלום

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר, שֶׁלְמַעַלָּה בִּיתְרוֹ מְדַבֵּר עַל
מַעֲלוֹת הַדִּינִים שֶׁכָּל דְּבָרֵיהֶם אָמַת
וְצָדֵק, וְכֵן בּוֹאֵלֶּה הַמְשַׁפְּטִים מְדַבֵּר בְּטַעֲנוֹת
הַבְּעֲלֵי דִינִים שֶׁהֵם דּוֹכְרִים שְׁקָרִים 'כִּי יִתֵּן
אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ' וְכוּ' (שמות כב, ה)^ט, וְהָכִי נִמְי
אֲמָרִינָן (אבות פ"א מ"ח) יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כְּרָשָׁעִים^י.
וְהַתּוֹרָה הִיא בְּאֲמֵצָה, לוֹמַר שֶׁהַדִּין אֵינוֹ יְכוּל
לְהִיּוֹת תָּמִיד עַל קוֹ הַדִּין וְהָאָמַת וְלֹא חֵס
וְשָׁלוֹם עַל שְׁקָר, וּמִשּׁוֹם הָכִי לְפַעֲמִים צָרִיךְ
לְבַצֵּעַ וּלְפַשֵּׁר הַבְּעֲלֵי דִינִין כְּדָאֲמָרִינָן בְּפָרָק ב'
דְּמַצִּיעָא (ל, ב) מִפְּנֵי מַה חָרְבוּ וְכוּ', מִפְּנֵי
שֶׁהַעֲמִידוֹ דְּבָרֵיהֶם עַל דִּין תּוֹרָה וְכוּ'^{יא},
וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁהַתּוֹרָה כְּלָה שְׁלוֹם וְאוֹהֶבֶת
שְׁלוֹם^{יב}, וְלָכֵן עוֹמְדָת בְּאֲמֵצָה^{יג}.

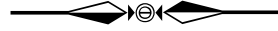
ג, בטענות יש שקר והדיינים הם אמת לכן צריך לפשר

וּבְפִירוּשָׁנו לְמַסְכַּת אֲבוֹת סוֹף פֶּרֶק קַמָּא (מ"ח)
כְּתַבְנוּ פְּרוּשׁ אַחַר, וְהַקְּצוֹר הוּא,
שֶׁהַתּוֹרָה הִיא אָמַת וְהִיא הַשְׁלוֹם, וְכִשְׁשׁ
מִחֻלְקוֹת וּמְרִיבָה, אֶחָד מִבְּעֲלֵי דִינִים טוֹעֵן בְּדֵאֵי
שְׁקָר וְאֵין שְׁלוֹם, וְאֵם כֵּן צָרִיךְ שִׁיְהִיו הַדִּינִים
לְבָרַר הָאָמַת מִן הַשְׁקָר וְהֵינּוּ הַדִּינִים שְׁנֹאֲמָרוּ
מִלְפְּנֵיהֶּ, וְעוֹד כְּדֵי שְׁלֵא יִגְלִילוּ עַצְמָם הַבְּעֲלֵי דִין
לְטַעַן שְׁקָר דִּהְיִנוּ דִּינִים מִלְאַחֲרֵיהֶּ, וְעוֹד שְׁאָף

פרי שמשונו

לא. שנתבארה מעלת הפשרה, שגם היא חשובה לפני המקום וניתנה מסיני. לב. היינו הכלי מלחמה. לג. התורה אומרת באיזה נתיב אני מהלכת אהלך בדרךך של עושי צדקה, 'בתוך נתיבות משפט' (המשך הפסוק שם), התורה באמצע ודינין מלפניה ודינין מאחריה, מלפניה שנאמר (שמות טו, כה) 'שם שם לו חוק ומשפט', ודינין מאחריה שנאמר (א, א) 'ואלה המשפטים'. לד. ואתה תחזו מכל העם אנשי חיל יראי אלקים אנשי אמת שגאי בצע. לה. ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא, א). לו. שלפני נכרים בכל אופן, אינו דין. ברם לגבי הדיינות, אם רוצים הבעלי דין לדון לפניהם, יכולים לדון. לז. שלמד תורה ויודע לסבור סברה. לח. זה לשונו: אין בית דין פחות משלשה. וכל שלשה נקראים בית דין, אפילו הדיינות דאי איפשר דלית בהו חד דיודע סברות בדינים, אבל אי לית בהו חד דיודע, פסילי לדון. לט. בפסוק: כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמר וגנב מבית האיש אם ימצא הגנב ושלם שנים, וברש"י: וגונב מבית האיש - לפי דבריו. מ. כשיהיו בעלי דינים עומדים לפניו יהיו בעיניו כרשעים. מא. דאמר רבי יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה, אלא דיני דמגזאת לדיינו (-האם היו אמורים לדון דיני גוים). מא. אלא אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין. ושם (פח, א): מפני מה חרבו חנויות של בית הינו, שלש שנים קודם ירושלים, מפני שהעמידו דבריהם על דברי תורה וכו'. מב. ככתוב (משלי יז, ג): דַּרְכֵיכָה דַּרְכֵי נֶעֱם וְכָל נְתִיבְתֵיהֶּ שְׁלוֹם. מג. מצד אחד - בפרשת יתרו, מדובר על הדיינים המדברים אמת, ומצד שני - בפרשת משפטים יש את הבעלי דינים הדוברים שקר, אך לא תמיד יכולים הדיינים להוציא מאפילה לאורה את האמת לאמתיה, ולכן אמרה התורה באמצע ואלה המשפטים' שעדיף לעשות פשרה.

הבית דין לפעמים עושים פשרה קרובה לדין ואז יהיה גם השלום ביניהם^מ, ועין שם בארץ.

ביאור מדרש נוסף בג' דרכים

הקב"ה נוטל התורה אם אין עושים את הדינים

ובחז"ה יובן מדרש אחר (שמור' ל, כג) על פסוק (שמות כא, א) 'ואלה המשפטים', אמר להם משה לישראל, הרי נתן לכם את תורתו, אם אין אתם עושים את הדינים הוא נוטל תורתו מכם, שלא נתן לכם את תורתו אלא על מנת שתעשו את הדינים, שנאמר (תהלים צט, ד) 'ועז מלך משפט אהב', עכ"ל. וקשה, דמאי שנא מצוה זו של הדינים שאם לא יעשו אותה יטל מהם את התורה, מה שאין כן בשאר המצוות.

א. כשאין עושים הדין יש מחלוקת, והתורה מתרחקת מהמחלוקת

אלא, שכשאין עושים הדינים אז מתרבה השקר בעולם ומתרבה המחלוקת, והתורה שהיא בלה אמת ושלוש צריכה להתרחק מן השקר ומן המחלוקת. ולכן דוקא במצוה זו אמר הקב"ה אם אין אתם עושים הדינים אני נוטל תורתו מכם, מה שאין כן בשאר עברות^מ.

ב. מקלקל הדין מראה כאילו כר היא התורה

ועוד יש לומר, דבשאר עברות כשאדם חוטא

בהם אפלו מי שרגיל לדבר שקר, מוכח שפיר שהוא עושה הפך התורה. אבל כשהדין מקלקל הדין, נראה שפך הוא הדין של התורה. והוי ממש כמו החלוק שיש בין גנב לגזלן, שהגזלן משה עבד לקונו ומשום הכי אין כל כך ענשו מרבה^מ (ב"ק עט, ב) ^מ.

ג. התורה קיום העולם ומקולו הדין מחריב העולם

אי נמי בדרך אחר, התורה היא קיום העולם^מ ולכך נתנה לישראל, והמשפט מקלקל מקלקל ומשחית העולם. ולפיכך כשהדינים מקלקלים הדין, הקב"ה נוטל התורה כדי שלא יהיה קיום עולם.

המדרש מסיים, כשיעשו הדין הקב"ה יקרב הגאולה

ועל זה סים המדרש, ואם אתם עושים הדינים, הריני מחזיר הבתי דינים שלכם, שנאמר (ישעיה א, כו - כז) 'ואשיבה שפטיך וכו', ציון במשפט תפדה^מ, עכ"ל. כלומר, אם אתם עושים הדינים, הרי אתם רוצים להרחיק השקר והמחלוקת ולקרב האמת והשלום, וגם אני ארחיק השקר מן העולם ומקרב האמת, כדכתיב 'אמת מארץ תצמח' ו'ה' יברך את עמו בשלום' שתבא הגאולה.

פרי שמשונו

מד. שהתורה היא אמת וזה קיום העולם שהרי העולם עומד על אמת, אך בעלי הדינים דוברים שקר ואין קיום לעולם. ולכן יש דינים לפניה, שהוא לימוד התורה וידיעת האמת. והיות שהתורה היא שלום, לא יתכן שעל ידי דין תורה תשאר מריבה בין בעלי הדין. לכן כתב דינים לאחריה, שהיות שכאשר נעשה הדין והמשפט על ידי הפשרה מחמת רצונם של בעלי הדין, נעשה השלום. כמו שכתוב 'ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום' על ידי התורה. מוח. לשון הגמרא, שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי, מפני מה החמירה התורה. מו. כשעושים הדין יש שלום על ידי הדינים, וכשאין דינים יש מחלוקת. והיות שהתורה היא שלום, היא מתרחקת מהמחלוקת. ולכן אם אין עושים דינים ושורה המחלוקת, הקב"ה לוקח את התורה שהיא שלום. מז. וכן כאן, מקלקל הדין הוא יותר גרוע, משום שהוא מראה כביכול התורה אינה ישרה. מה שאין כן מי שמדבר שקר ועובר על 'מדבר שקר תרחק' (שמות כג, ז), רק מראה שהוא זה שאינו ישר. מח. לשון הגמרא, שאלו תלמידיו את רבן יוחנן בן זכאי, מפני מה החמירה תורה בגנב (-שמשלם כפל) יותר מגולן (-שמשלם רק קרן). אמר להן, זה (-הגולן) הושה כבוד עבד לכבוד קונו (שמשינהם מפחד אותו פחד), וזה (-הגנב) לא הושה כבוד עבד לכבוד קונו (-שמבשר דם מפחד, אך לא מהקב"ה), כביכול עשה עין של מטה כאילו אינה רואה ואחז של מטה כאילו אינה שומעת (על פי תורת חיים). וכן כאן, מי שמעקם הדין, אינו מושה כבוד עבד לכבוד קונו, משום שמראה שהתורה אינה ישרה חלילה. מט. ככתוב (ירמיה לג, ה): 'פה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים ורארץ לא שמתו'. נ. והוא ההיפך משבת שהוא זכר לבריאת העולם. נא. ואשיבה שפטיך כבאשנה ויעצרך כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר העדן קריה אגמנה, ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה.

ביאור מדרש נוסף

וּבְדִרְשָׁהּ זֶה יוֹבֵן מִדְרָשׁ אַחֵר (שמו"ר ל, טו), 'וְאֵלֶּה הַמְשַׁפְּטִים' (שמות כא, א), הֵדָא הוּא דְכְּתִיב (תהלים עב, א-ג) 'לְשִׁלְמָה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמִלְךָ תֵּן וְצִדְקַתְךָ וְכוּ', יְדִין עִמָּךְ בְּצִדְקָךְ¹¹ וְכוּ', רַבִּי אוֹמֵר כְּשֵׁם שֶׁהִזְהִיר הַקְּב"ה עַל הַדְּבָרוֹת כִּף הִזְהִיר עַל הַדִּין, לְמָה שָׁבוּ הָעוֹלָם תְּלוּי שְׁנֶאֱמַר (משלי כט, ד) 'מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אֲרָץ', וְבו צִיּוֹן נִבְנִית שְׁנֶאֱמַר (ישעיה א, כז) 'צִיּוֹן בְּמִשְׁפָּט תִּפְדֶּה', וְבו צִדְיָקִים מִתְגַּדְּלִין שְׁנֶאֱמַר (תהלים קו, ג) 'אֲשֶׁרֵי שְׁמַרֵי מִשְׁפָּט', עכ"ל.

דְקָשָׁה, מָה עֲנִין זֶה לָזֶה דְקָאֵמַר כְּשֵׁם שֶׁהִזְהִיר וְכוּ' כִּף הִזְהִיר וְכוּ', וְכִי אָף בְּלֹא הַדְּבָרוֹת לֹא הָיָה יְכוֹל לְהִזְהִיר עַל הַדִּין. וְעוֹד, לְמָה דוֹקָא נִקֵּט הַדְּבָרוֹת וְלֹא קָאֵמַר הַתּוֹרָה כְּמוֹ בְּמִדְרָשׁ הַנ"ל לֹא נִתְתִי לְכֶם אֶת תּוֹרָתִי אֶלָּא עַל מְנַת שֶׁתַּעֲשׂוּ הַדִּינִים. וּמָהוּ הַטַּעַם שֶׁנּוֹתֵן שָׁבוּ הָעוֹלָם תְּלוּי וְכוּ' וְבו צִיּוֹן וְכוּ'. וּמָה עֲנִין 'לְשִׁלְמָה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ' וְכוּ' עִם דְרָשׁ זֶה.

בקשת דוד שלמלה ידע לעשות פשרה קרובה לדן

אֶלָּא לְפִי שֶׁמִּצְוָה לְבַצֵּעַ כְּדֹאִיתָא בְּפִרְק קָמָא דְסַנְהֶדְרִין הַנ"ל, וּבַעַל הַטּוֹרִים מִפִּיק לִיה מְרָאשֵׁי תִבּוֹת 'הַמְשַׁפְּטִים', הַדִּין מִצְוָה שִׁיעֲשֶׂה פְּשָׁרָה טַרַם יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט, מִשׁוּם הַכִּי קָאֵמַר הַמִּדְרָשׁ 'וְאֵלֶּה הַמְשַׁפְּטִים' הֵדָא הוּא דְכְּתִיב 'לְשִׁלְמָה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמִלְךָ תֵּן

וְצִדְקַתְךָ' וְכוּ', כְּלוֹמַר תֵּן לוֹ לֵב לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וְצִדְקָה, דְהִינּוּ שִׁיְהִיָּה יוֹדַע לַעֲשׂוֹת פְּשָׁרָה קְרוֹבָה לְדִין¹².

בעשרת הדברות מצינו שדורשים הפסוק דלא כפשוטו

רַבִּי אוֹמֵר כְּשֵׁם שֶׁהִזְהִיר עַל הַדְּבָרוֹת, כִּף הִזְהִיר עַל הַדִּין. שֶׁבַעֲשָׂרֵת הַדְּבָרוֹת מִצִּיּוֹנוּ בְּהֵם שְׁנֵי טַעֲמִים ב'לֹא תִרְצָח לֹא תִנְאַף לֹא תִגְנֹב¹³, וְהַקּוֹרָא בִּיחִיד קוֹרָא הַתּוֹי"ן רְפוּי"ן מִפְּנֵי שֶׁאִינוּ מִפְּסִיק כָּלֵל בֵּין 'לֹא' ל'תִּרְצָח', אֲבָל הַקּוֹרָא בְּצַבּוֹר מִפְּסִיק וּמִטַּעֲמִים ב'לֹא, וּמִשׁוּם הַכִּי קוֹרָא הַתּוֹי"ן דְּגוֹשְׁי"ן. וְאֶמְרִינָן בְּזֶהָר (ח"ב צג, ב) אִי לֹאוּ דְּפַסְקָא טַעֲמָא בְּכָל הַנִּי תִלַּת, לֹא הָיָה תִיקוּנָא לְעִלְמִין, וְהָיָה אֶסִיר לָן לְקַטְלָא נִפְשָׁא אָף עַל גַּב דְּיַעֲבַר עַל פְּתַגְמֵי אוֹרִיָּתָא, וְהָיָה אֶסִיר אֶפְלוּ לֹאֲלוֹדָא וּלְמַחְדֵי בְּאַתְתִּיהַ חֲדוּדָה דְּמַצְוָה, וְהָיָה אֶסִיר לְמַגְנַב דְּעַתָּא דְּרַבִּיָּה בְּאוֹרִיָּתָא אוּ דְּעַתָּא דְּחֶכֶם וְכוּ' אוּ דְּיִינָא דְּדֹאִין דִּינָא, וּבְמָה דְּפַסְקָא טַעֲמָא אֶסִיר¹⁴ וְשָׂרֵי, עכ"ל.

כך לפעמים אין עושים הדין אלא הפשרה

וְאָף בְּדִין, אִיתָּא בְּמִצִּיעָא (ל, ב), לֹא חֲרָבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא עַל שֶׁדָּנוּ בָּהּ דִּין תּוֹרָה, כְּלוֹמַר שֶׁהַעֲמִידוּ דְּבִרְיָהֶם עַל תְּקֵף הַדִּין¹⁵. וְאִם כֵּן, כְּשֵׁם שֶׁהִזְהִיר עַל הַדְּבָרוֹת שֶׁלְּפַעֲמִים שָׂרֵי לָן לְרַצַּח וְלִנְאַף וְלִגְנֹב, כִּף הִזְהִיר עַל הַדִּין שֶׁלְּפַעֲמִים לֹא נַעֲשֶׂה הַדִּין אֶלָּא הַפְּשָׁרָה, לְמָה שָׁבוּ הָעוֹלָם תְּלוּי. וְאִם הָעוֹלָם תְּלוּי בּוּ, עַל כְּרַחֵךְ צְרִיךְ פְּשָׁרָה דְּכְּתִיב (תהלים פט, ג)

פרי שמשונו

גב. לשלמה אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמִלְךָ תֵּן וְצִדְקַתְךָ לְבֵן מֶלֶךְ, יְדִין עִמָּךְ בְּצִדְקָתְךָ וְעֲנִיין בְּמִשְׁפָּט. גג. 'מִשְׁפָּטֶיךָ לְמִלְךָ' הֵיכִינוּ מִשְׁפָּט הַפְּשָׁרָה, וּכְמוֹמֵם בְּתִיבַת 'הַמְשַׁפְּטִים'. הוהו 'מִשְׁפָּטֶיךָ וְגו' וְצִדְקַתְךָ', מִשְׁפָּט צִדְקָה, וּכְכַתּוּב לְגַבֵּי דוד זִיְהִי דוד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה'. נד. טַעַם הָעִלְוִין וְטַעַם הַתַּחְתּוֹן. נה. אִם לֹא שֶׁהִטַּעַם מִפְּסִיק בְּכָל שְׁלֹשֵׁת אֵלוּ, לֹא הִיָּה תִיקוּן לְעוֹלָם, וְהִיָּה אֶסִיר לְהַרְוֹג אָף אֶת נַפְשׁוֹ שֶׁל הָעוֹבֵר עַל דְּבַרֵי הַתּוֹרָה, וְאָף בְּאִשְׁתּוֹ הַלּוּלִיד וּלְשִׁמְחַת הַמִּצְוָה, וְאָף לְגַנוֹב דַּעַת רַבּוֹ בְּתוֹרָה אוּ דַעַת חֶכֶם, אוּ דִיין שְׁדוֹן דִּין וְצִרִיךְ לְהַטְעוֹת אֶת הַרְמָא, וּבְמָה שֶׁהִטַּעַם מִפְּסִיק שֶׁ אֹפֵן שְׁמוֹתָּר וְאֹפֵן שְׁאֶסִיר. נו. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: דְּתַנִּי רַב יוֹסֵף 'וְהוֹדַעַת לָהֶם' וְכוּ', 'אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן' זוּ לְפָנִים מִשְׁוֹרַת הַדִּין. דַּאֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֹא חֲרַבָּה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא עַל שֶׁדָּנוּ בַּהּ דִּין תּוֹרָה וְכוּ', אֶלָּא אִימָא שֶׁהַעֲמִידוּ דִּינֵיהֶם עַל דִּין תּוֹרָה, וְלֹא עַבְדוּ לְפָנִים מִשְׁוֹרַת הַדִּין.

(משלי ב, כ) 'למען תלך בדרך טובים וארחות צדיקים תשמר'^א.

משפט היינו דין עם רחמים

ואם נפרש דמלת 'משפט' הינו דין ממוזג כמו שאמרו בספר הזהר (ח"ג פה, ב)^ב, נחא שפיר, שבכל הפסוקים שהביא (המדרש) כתיב דוקא מלת 'משפט', 'מלך במשפט', 'שמרי משפט', 'ציון במשפט', ולא כתיב "צדק" דהינו דין גמור^ג כדאייתא באדרא זוטא קדישא (רצא, ב)^ד.

הקבה אוהב 'משפט' שהוא דין מבוסס וממוזג

וזה שאמר הכתוב (תהלים זט, ד) 'ועז מלך משפט אהב'^ה, אף על פי שהעז הוא של מלך מלכי המלכים דהינו קו האמת והדין, מכל מקום 'משפט אהב' דהינו דין מבוסס וממתק ואינו כל כך דין כמו צדק.

התורה מסייעת לישראל ע"י הפשרה שלא יהיו עוים

וזהו נמי (תהלים כט, יא) 'ה' עז לעמו'^ו, אף על

עולם חסד יבנה^ז, שהבריות אין יכולין לעמד על תקף הדין, וכמו שראינו שבשביל זה חרבה ירושלים^ח.

גם בקרבנות שעל המזבח אין יכולים לעמוד על תוקף הדין

ועוד, שבו ציון נבנית. שהרי עקר ציון בבנינה הוא בזכות הקרבנות, וכמו שכתוב (תהלים נא, כ-כא) 'היטיבה ברוצף את ציון וכו' [תבנה חומות ירושלים], 'אז תחפץ זבחי צדק וכו' [עולה וכליל אז יעלו על מזבחך פרים'^ט]. ואף במזבח אין אנו יכולין לעמד על קו הדין, דבסוף פרק ז' דעדרות (מ"ט) תנן, שהתקינו בית דין שחטאת הגזולה שלא נודעה לרבים, שהיא מכפרת מפני תקון המזבח^י.

הצדיקים מתגדלים בעשיית הפשרה ולפנים משורת הדין

ובו צדיקים מתגדלין, דבפרק ו' דמציעא (פג, א) הנהו שקולאי דתברו ליה חביתא לרבה בר בר חנה ואמר ליה רב דליהב להו גלימיהו ואגריהו, אמר ליה דינא הכי, אמר ליה הין,

פרי שמשונו

זו. זה הקשר בין הדברות לדין, כמו שבדברות עושים לפעמים לא כפשוטו של פסוק, כך בדין לפעמים עושים שלא כדין, אלא כפשרה [ועיין בפוסקים, שלפעמים אין ברייה, והדיינים כופים שיעשו פשרה]. נח. זה מה שהמרש מביא את הפסוק 'מלך במשפט יעמיד ארץ', שדוקא במשפט דיינו פשרה, אך אינו יכול לעמוד על תוקף הדין. נט. שהקביה בונה את ציון וחומות ירושלים משום הדין צדק והעולות שמקריבים על המזבח. ס. אדם הביא חטאת, ואחר כך נודע שהיא היתה גולה. אם לא ידעו מהו רבים, התקינו חכמים שהקרבן ברשותו של הגולן ובדיעבד הוא כשר, כדי שלא ימנעו הכהנים פעמים אחרות מלהקריב ולאכול קרבנות, מחמת חששם מאכילת איסור. סא. מכאן שדרך הצדיקים הוא ללכת לפנים משורת הדין. וכך היה המעשה, רבה בר בר חנה שכר אנשים שיקחו חבית ממקום אחד למשנהו, ונשברה להם החבית בפשיעה, ולכן רבה לקח מהם את גלימותיהם בתור משכון עד שישלמו לו. ובאו הסבלים נושאי המשא לפני רב, ואמר לרבה שיחזיר להם הגלימות, והוא שאל אותם האם כך החובה מצד הדין. ואמר לו שכן כמו שכתוב 'למען תלך בדרך טובים', המשיכו הסבלים לומר לרב שהם עניים וטרוחו כל היום ואין להם שום דבר, ואמר רב לרבה, שאף יתן להם שכרם, ושבו שאלו רבה האם הדין כך, וענה לו שאכן, כמו שכתוב בהמשך הפסוק 'וארחות צדיקים תשמור'. סב. לשון הוזהר: תרי דרגין אינון הכא משפט וצדק, מה בין האי להאי, אלא חד רחמי וחד דינא ודא אתבסם בדא, כד אתער צדק דאין דינא לכלא כדדא דלית ביה רחמי ולא וותרנותא, כד אתער משפט אית ביה רחמי. ביאור: שתי דרגות הם כאן משפט וצדק, מה בין זה לזה, אלא אחד רחמים ואחד דין זה נמתק בוה, כשמתעורר צדק וזו דין להכל כאחד שאין בו רחמים ולא וותרנות, כשמתעורר משפט יש בו רחמים. סג. ראה בצרור המור על הפסוק 'ואלה המשפטים': ולפי שהדין עמוק מי ימצאנו צריך לעשות פשרה. לפי שצריך לברוח מהדין. ואנו מבקשים רחמים מהשם יתברך ולא דין. וזהו ואלה המשפטים פשרה ודין. כי המשפט הוא רחמים מעורב בדין כאומרו (בסדר תפילת יח"כ על פי בדריס לב, מא) 'תאחזו דרך במשפט'. ולכן דוד קודם החטא אמר (תהלים יז, טו) 'אני בצדק אחזה פניך' בכח הדין. ואחר שחטא אמר, (שם קמג, ב) 'ואל תבא במשפט את עבדך'. שאפילו ברחמים לא היה יכול לעמוד, ולכן אין לרדוף אחר הדין. ולכן אמרו הישר והטוב זו פשרה. וזהו אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם. ולא תלכו אחר הדין. סד. לשון הוזהר: כד מתערין דינין במשפט כלאו רחמי כלאו בשלימו, דהאי מבסם להאי צדק ודינין מתתקנין וכלאו נחתין לעלמא בשלימו ברחמי וכו'. ווי לעלמא דמתעורר בההוא זמנא מהאי צדק, כמה חבילי טריקין מתערין בעלמא כמה זכאין מסתלקין מעלמא. ביאור: כשמתעוררים דינים ממשפט כולם רחמים כולם בשלימות, שהוא ממתיק את צדק והדינים נתקנים וכולם יורדים לעולם בשלימות ברחמים וכו'. אי לעולם שניחון באותה שעה מצדק, כמה גודדי מוזיקים מתעוררים בעולם, כמה צדיקים מסתלקים מהעולם. סה. ועז מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים משפט צדקה בינעבך אתה עשית. סו. ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

שְׁלֹא יַעֲמְדוּ תָּמִיד עַל קו הַדִּין שֶׁהוּא הָעֵזִי. וְזֶהוּ
 אֵי' יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם, שֶׁלִּפְעָמִים צָרִיךְ
 שְׁלֹא לְהַעֲמִיד הַדִּין עַל דֵּין תּוֹרָה־י.

סיכום החידוש:

ועל זה מקשה המדרש, לָמָּה כָּף מְדוּעַ
 מעלת הפשרה כל כך גדולה, עד כדי כך
 שהפסוק לא מזכיר "יראת ה' עם החכמה".

אלא, שהירא שמים אינו עושה הפשרה
 סתם כך, אלא לפי הדינים, וזה מה שכתוב
 'יראת ה' טהורה עומדת לעד' שהיות והוא
 ירא שמים, אז בודאי שיעשה הפשרה רק
 לפי הדין, ולכן צורך לכתוב "יראת ה'
 וחכמת התורה" כי בודאי לא ידון הירא אם
 אינו יודע הדינים. וזה מה שאומר המדרש,
 שגם מי שלומד, אם אין בו יראה אין בו
 כלום, כי לא ידון כהלכה. מה שאין כן מי
 שירא, בודאי לא ידון אם אינו יודע. משום
 דְּיָא בֵּיה שֵׁשׁ לוֹ הִירָאָה כְּלָא בֵּיה שְׁעוּשָׁה
 לפי הדין הנכון, שהרי אם אינו בקי בדינים
 לא יפסוק, מה שאין כן יֵשׁ אָדָם שׁוֹנֵה הַלְכוֹת
 אַגְדוֹת אִם אֵין בוּ יִרְאָה לְאוֹ כְּלוֹם הוּא
 שעדיין יכול לעקם הדין.

*

פירוש נוסף, על פי הרעיון הנ"ל. שגם
 כשעושה פשרה, אם יטעה בדיון, צריך לשלם
 מביתו. ולזה נצרך האות וא"ו של 'ואלה
 המשפטים', להסמיך הפשרה לדיון, שאם
 טעה יחזיר. ועצם מעלת הפשרה נלמד
 מ'יראת ה' טהורה'. ונלמד מ'צדק צדק
 תרדוף' שאומרת הגמרא אחד לדיון ואחד
 לפשרה, שפשרה דומה לדיון, שאם טעה הדין
 צריך לשלם.

וקשה למדרש למה כך, מי אמר שאכן
 צריך לשלם מביתו, אולי הפירוש ב'צדק צדק
 תרדוף' שצריך ללכת אחר בית דין יפה.
 ומתוך, זה מה שדוד אמר 'יראת ה' טהורה'
 דהיינו הפשרה, עם 'משפטי ה' דהיינו הדין,

פִּי שְׁנָתָן הָעֵז לְעַמּוֹ, שִׁישְׁרָאֵל עֲזִים הֵם בְּאֲמוֹת
 כְּדֹאֵיתָא בְּמִסְכַּת בִּיצָה (כה, ב), מְכַל מְקוֹם נִתָּן
 לָהֶם הַתּוֹרָה שֶׁהִיא כְּלָה שְׁלוֹם (במדב"ר כא, א), כְּדִי

נתבאר, שיש לנו קושיה בפסוק 'ואלה
 המשפטים' וקושיה בפסוק 'יראת ה'', וביחד
 יתיישבו שניהם.

שבפסוק ואלה המשפטים תמוה מה
 באה האות וא"ו לומר שהמצוות ניתנו בסיני,
 ומה הסברה לומר שהפסוקים בפרשת
 משפטים לא ניתנו מסיני.

אלא, שהפסוק מדבר על מצות פשרה,
 כמו שכתוב 'אשר תשים לפניהם', ומהי
 השימה, ומהו 'לפניהם', אלא בא לומר
 שיציע לפניהם לעשות פשרה, וישים שלום
 ביניהם. והייתי חושב שהפשרה אינה מעיקר
 הדין ומצות התורה, לכן בא לומר 'ואלה' עם
 וא"ו להסמיך לעשרת הדברות, לומר שגם
 הפשרה ניתנה מסיני.

ועל זה הביא את הפסוק 'יראת ה'
 טהורה' ומדובר על פשרה, שדוד המלך היה
 עושה פשרה, כמו שכתוב לגבי דוד 'ויהי דוד
 עושה משפט וצדקה' דהיינו פשרה. וזה מה
 שחז"ל אומרים במדרש: דוּד אָמַר 'יִרְאָת ה'
 טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לְעַד', שהירא שמים עושה
 פשרה. משום שכאשר עושה לפי הדין, תמיד
 יתכן שיהיה טעות, או משום דברי הבעלי
 דינים, או משום שהדיין לא ישים לב. מה
 שאין כן כאשר עושה פשרה, ויש הסכמת
 בעלי דין למה שיאמר הדיין, אז לא נענש על
 הטעות כיון שהסכימו לדבריו.

ואל תאמר שלפי התורה שהיא אמת,
 עדיף לעשות דין דוקא. אלא נלמד מהמשך
 הפסוק 'מִשְׁפָּטֵי ה'' דהיינו בין הדין ובין
 הפשרה, הכל הוא 'אָמַת', 'צְדָקוֹ יַחְדוֹ' שאף
 הפשרה צריכה להיות לפי מידת האמת
 והצדק, לכל הפחות קרוב לדיון.

וצריך להבין, מדוע דוקא על המצוה של הדינים, אומר הקב"ה, שאם לא יקיימו יקח התורה.

אופן א, כשאין עושים הדין, אז יש מחלוקת, והמחלוקת היא היפך התורה, שהתורה שהיא כולם שלום והיפך המחלוקת, לכן לוקח התורה.

אופן ב, היות שהדין הוא זה שמקלקל את הדין, נראה בכך כאילו התורה אינה ישרה (עיין בפנים). ולכן על ידי קלקול הדין, הקב"ה לוקח התורה.

אופן ג, היות שהתורה היא קיום העולם, ולכן ניתנה לישראל, על ידי שיעסקו בתורה שיהיה קיום העולם. ולכן אם הדינים מקלקלים את הדין, הקב"ה נוטל התורה כדי שלא יהיה קיום לעולם.

ועל זה מסיים המדרש, ואם אתם עושים הדינים, הריני מחזיר הדינים שלכם וכו'. שאם תעשו את הדינים, תרחיקו בכך את השקר, ותקרבו את האמת ואת השלום, וגם הקב"ה ירחיק את השקר ומקרב את האמת, ועל ידי השלום שבא על ידי האמת, תבוא הגאולה.

*

ועל פי מה שנתבאר לעיל בענין חשיבות הפשרה, יבואר המדרש דלהלן.

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים, שמרומזו בתיבת 'המשפטים' חשיבות הפשרה, הדין מצוה שיעשה פשרה טרם יעשה משפט, הדין הוא דכתיב 'לשלמה אלהים משפטיך למלך תן וצדקתך וכו' שמזכיר כאן משפט וצדקה, כמו אצל דוד שכתוב שעשה משפט וצדקה דהיינו פשרה, כך ביקש דוד על שלמה שה' יתן בלבו לעשות פשרה, כפסוק הבא 'דין עמך בצדק וענייך במשפט'.

רבי אומר בשם שהזוהר הקב"ה על הדברות ושם חייבים לפרש הפסוקים גם דלא כפשוטו, דהיינו: לו תגנוב, שלפעמים מצוה לגנוב, כך הזוהר על הדין ויש לפרש הפסוק גם דלא כפשוטו, שלא לעשות לפי הדין, אלא לפי הפשרה.

'צדקו יחדיו', שגם על הפשרה וגם על הדין נאמר בתורה 'צדק' משום שגם הפשרה צריך לעשות לפי דין תורה.

*

ויבואר המדרש דלהלן בשלשה אופנים [ואחד מהדרכים הוא בענין הפשרה].

שהמדרש אומר, שבתחילת פרשת יתרו כתוב 'ושפטו את העם בכל עת', ובפרשתנו 'ואלה המשפטים', ועשרת הדברות נמצאים באמצע. כדוגמת שרה חשובה, שהולכים בכלי זין לפניך ולאחריה, כך התורה דינן לפניך ולאחריה.

אופן א, שבפרשת יתרו כתוב שהדינים יהיו אנשי חיל וגוי, ואילו כאן מדויק מהפסוק שאפשר לדון גם לפני הדיוטות, ועל זה אומר המדרש, שהתורה באמצע, שחייב שלפחות אחד מההדיוטות יהיה גמיר וסביר, שיודע ללמוד תורה ויודע לסבור סברה.

אופן ב, שבפרשת יתרו מדבר על הדינים שהם בעלי צדק, ואילו בפרשת יתרו כתוב על בעלי הדינים שהם רשעים, משום כך אי אפשר תמיד לעשות לפי הדין וצריך לעשות פשרה, ועל זה אמר המדרש שהתורה באמצע, שהתורה כולם שלום, ולכן צריך לעשות הפשרה.

אופן ג, שהתורה היא אמת וזה קיום העולם שהרי העולם עומד על אמת, אך בעלי הדינים דוברים שקר ואין קיום לעולם. ולכן יש דינים לפניך, שעל ידי הדין יבררו את האמת, ואז יוכלו ללמוד התורה שהיא אמת. והיות שהתורה היא שלום אין ראוי שבגלל דין התורה תשאר מריבה ביניהם, לכן כתב דינים לאחריה, שהיות שכאשר נעשה הדין נעשה השלום. כמו שכתוב 'ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום' על ידי התורה.

*

ועוד יבואר מדרש נוסף בשלשה אופנים.

המדרש אומר, על הפסוק 'ואלה המשפטים' שהקב"ה נותן התורה על מנת שיקיימו הדינים, ואם לא יקיימו אותה, יטול התורה.

ו'מִשְׁפֵּט הַיָּנוּ דִּין מְמוּזָג, דִּין עִם רַחֲמִים כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזוֹהַר הַקִּדּוּשׁ, וְלִכֵּן בְּמִדְרַשׁ דְּלַעֲלֵל כָּל הַפְּסוּקִים דּוֹקָא עִם תִּיבַת 'מִשְׁפֵּט', וְלֹא 'צַדִּיק' שֶׁהֵינּוּ דִּין גְּמוּר.

*

זוה מדה שכתוב: **יָעֲזוּ מִלֶּךְ אֵף שֶׁהַעוֹד דֵּהֵינּוּ הַדִּין הוּא שִׁיךְ לִקְבֵ"ה** שהוא מתנהג במלכות, מכל מקום **'מִשְׁפֵּט'** דִּין מְבוּסָם שֶׁל פֶּשֶׁרָה **'אַהֲב'** שאינו דִּין כְּמוֹ צַדִּיק.

זוה גם מדה שכתוב **'ה' עֲזוּ לְעַמּוֹ'**, דֵּהֵינּוּ שֶׁנִּתֵּן הָעוֹז לְעַמּוֹ שִׁישְׂרָאֵל הֵם עוֹזִים שְׁבִאוֹמוֹת, וּמְכַל מְקוֹם אֵינּוּ רוֹצֵה שִׁידוּנוֹ לְפִי קוֹ הַדִּין, אֲלֵא **'ה' בְּרַף אֵת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם'**, שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ עַל פִּי הַדִּין אֲלֵא עַל פִּי הַפֶּשֶׁרָה וְלִפְנֵים מִשׁוֹרֵת הַדִּין.

לְמֹה, לַעֲשׂוֹת לְפִי הַפֶּשֶׁרָה **שָׁבוּ** - בַּפֶּשֶׁרָה הָעוֹלָם הָלוֹי **שְׁנֵאֲמַר מִלֶּךְ בְּמִשְׁפֵּט יַעֲמִיד אֶרְיָן**, וְאֵם לֹא יִהְיֶה פֶּשֶׁרָה, לֹא יִתְקִיִּים הָעוֹלָם, מִשׁוּם שֶׁאֵי אִפְשָׁר לְהַעֲמִיד הָעוֹלָם תַּמִּיד עַל קוֹ הַדִּין.

וְבוֹ - בַּפֶּשֶׁרָה **צִיּוֹן נְבִינִית שְׁנֵאֲמַר צִיּוֹן בְּמִשְׁפֵּט תִּפְדֶּה**, שֶׁהָרִי צִיּוֹן נְבִינִית בּוֹכּוֹת הַקֶּרְבָּנוֹת, וְגַם בַּקֶּרְבָּנוֹת לֹא תַמִּיד שִׁיךְ לַעֲמוֹד עַל קוֹ הַדִּין, שְׂכָדִי שֶׁלֹּא יִמְנַעוּ הַכְּהֻנִּים לְהַקְרִיב קֶרְבָּנוֹת מִחֻמַּת שֶׁאֲכָלוּ חוֹלִין בְּעוֹדָה, תִּקְנוּ חֻכְמִים שֶׁהִמְבִּיא חֲטָאֵת גּוֹלוּלָה שֶׁלֹּא יַדְעוּ מִמִּנְהָ הַרְבִּים, הַקֶּרְבָּן כֶּשֶׁר.

וְבוֹ בַּפֶּשֶׁרָה וְהַלִּיכָה לְפָנִים מִשׁוֹרֵת הַדִּין, **צִדִּיקִים מִתְגַּדְּלִין, שְׁנֵאֲמַר אֲשֶׁרִי שְׁמִרִי מִשְׁפֵּט'** כְּמִסּוּפֵר בְּפָנִים מִמַּעֲשֵׂי הָאֲמוּרָאִים.

אור החיים הקדוש - רבי חיים בן רבי משה זיע"א

וְדָל לֹא תִהְיֶה בְּרִיבּוֹ (כג, ג).

זֶה מְשַׁבֵּית רִיב עֲנֵי מַעַל הַשָּׁמַיִם. וְבוֹמֵז שֶׁאֵין חוֹנֵן דְּלִים טַעֲנַת עֲנֵי הִיא טַעֲנָה הַנִּשְׁמַעַת וּמֵהוֹדֶרֶת, וְלִזֶּה יֵצֵו ה' שֶׁלֹּא יִסּוּבְכוּ הַיְדוּר לְרִיב הָעֲנֵי עִם קוֹנוֹ, אֲלֵא יַחֲוֹנְהוּוּ כְּמִשְׁפֵּט חוֹנֵן דְּלִים.

שלא יצדק העני בטענתו

וְדָל לֹא תִהְיֶה בְּרִיבּוֹ. יִרְמוֹז בְּתִיבַת בְּרִיבּוֹ, עַל דֶּרֶךְ אֲוִמְרָם ז"ל כִּי הָעֲנֵי עוֹשֶׂה מְרִיבָה עִם קוֹנוֹ, לְמַה זֶן לְכָל הוּא בְּרַעֲב וּבְעִירוֹם, וְכָל הַנּוֹתֵן פְּרוּטָה לְעֲנֵי וּמִפְרָנְסוֹ הָרִי

שארית ישראל - רבי ישראל דוב בער בן רבי יוסף זיע"א

אֵם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקְּה הַמִּכָּה רַק שְׁבִתּוֹ יִתֵּן וְרַפָּא וְרַפָּא (כא, יט).

פִּירוּשׁ הַכְּנַעַנָה, כִּי עַל יְדֵי הַכְּנַעַנָה שִׁיחִיהָ לְאָדָם אֲזִי 'שְׁבִתּוֹ יִתֵּן', ה' יִתְבַּרַךְ יִשְׁלַח לָנוּ תְּשׁוּבָתוֹ מְלַמְעֵלָה. 'וְרַפָּא וְרַפָּא' פֶּלֶא עֲלִיּוֹן, שֶׁלֹּא בְּסִדֵּר הַדְּרָגָה רַק לְמַעַנֵי לְמַעַנֵי אַעֲשֶׂה, וְדִי לְמַבִּין.

תיקון ע"י הכנעה

בַּפֶּרָשָׁה מִשְׁפֵּטִים יֵשׁ תִּיקוֹן לְכָל הַנְּדַחִים וְהָאוֹבְדִים, וְזוֹהוּ שֶׁמִּרְמוֹז לָנוּ הַתּוֹרָה הַקִּדּוּשָׁה 'רַק שְׁבִתּוֹ יִתֵּן', רַק הֵינּוּ לְמַעַט,

לימוד יומי מהספר הקדוש יסוד ושורש העבודה

מהאי גברא רבה ויקרא, מחצב סנפירא וכו', כמוהר"ר אלכסנדר זיסקינד בכמהור"ר משה.

פרשת משפטים

פירוט השבחה במזמורים שאומרים בשבת

והנה הגם היום ראה ראינו שלא נסדרו המזמורים בסדרים על סדר הזוהר הקדוש וכתבי האריז"ל, לא אשנה ביאור כוונותיהם הפשטיות, ונקיטנא סדרו בעזרת ה' על הסדר שנדפס בסדרים, והבוחר יתור כאשר יטיב בעיניו על דרך הנכון.

למנצח מזמור לדוד השמים מספרים. גודל מעלת מזמור זה הובא בזוהר הקדוש בהקדמת בראשית (ט, א) ובפרשת תרומה (קלו-קלז), וראוי לאדם לעיין שם ובודאי יתן לבו אל גודל הכוונה באמירתה, וביחוד בפסוקים תורת ה' תמימה כו', ישמח באמירתם שמחה עצומה מאוד על שזכינו לתורה הקדושה והתמימה כזו, ולמצותיהם ההם וליראתו יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד, וישמח מאד שמחה עצומה באלהותו יתברך שמו ויתעלה. ובפסוקים שגיאיות מי יבין וגו', גם מזדים וגו', יתפלל במחשבתו להבורא יתברך שישמור אותו משגגות, וכל שכן מעצות ופשעים. ובפסוק יהיו לרצון, בתיבות ה' צורי וגואלי, ישמח שמחה עצומה באלהותו יתברך שמו ויתעלה.

לדוד בשנותו את טעמו אברכה את ה' בכל עת. יאמר בשמחה עצומה מאוד, ויקבל במחשבתו שיברך וישבחה להבורא יתברך שמו ויתעלה כל ימי חייו, ובודאי מי שאינו מכוון כוונה זו הוא דובר שקרים לפני הבורא יתברך שמו, יודע כמובא למעלה בדרך ארוכה בהקדמה. בה' תתהלל נפשי, ישמח שמחה גדולה ועצומה עד מאוד על שיש לו פטרון כזה, ויתנהג בשמחה העצומה זו בכל פסוקי המזמור.

תפלה למשה. בפסוקי מי יודע עוז אפק כו' למנות ימינו כן הודע כו', לפירוש רש"י יתפלל במחשבתו תפלה עצומה להבורא יתברך שמו שיאריך שנותיו בכדי שיוכל לתקן בהם מה שעויתו.

יושב בסתר עליון. יאמר ככוונה עצומה על פי פירוש רש"י, ואחר מזמור זה ראוי לומר מזמור שירי לה' שיר חדש כי נפלאות עשה, כיון שנזכר בזוהר הקדוש במאמר הנ"ל מפורש.

הללויה הללו את שם ה' כו'. בודאי מגודל השבחה שמבואר במזמור זה להבורא יתברך שמו, יתלהב לב האדם ממילא אל השמחה והתחוד באלהותו יתברך שמו ויתעלה. ובפסוק כי אני ידעתי כי גדול ה' אדונינו מכל אלהים, יחשוב כזה הלשון, אני מאמין בזה אמונה שלמה ואמתית, וגם השתגי בקט שכלי כי גדול אתה ואין כמוך, וישמח שמחה עצומה עד מאוד באלהותו יתברך שמו ויתעלה זכרו לעד. ומגודל תשוקתו יקבל על עצמו תיכף מסירת נפש להראות אמתית

אמונתו באלהותו יתברך שמו ויתעלה. ובפסוקים עצבי הגויים כסף כו' פה להם כו' עינים להם כו', יכוין לבנות הקליפות, כי בודאי אמירת הפסוקים אלו על הכוונה זו מתבזים הקליפות וכל הסטרא אחרא ונעשים פסלים וכוזיבים עצמם עד לעפר, ועל ידי זה נתגדל ונתקדש שמו הגדול של בוראנו יתברך שמו בכל העולמות.

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. יכוין אדם במחשבתו בשמחה עצומה פירוש המלות בזה הלשון ממש, הודו לה' כי טוב וראוי ההודות לו, ולמה, כי לעולם חסדו. ואל יחטוף תיבות פסוק זה בלא לב ולב. לעושה נפלאות גדולות לבדו, יכוין תחילה פירוש רש"י, ואחר כך ראוי לכוין פירוש הזוהר הקדוש פרשת שלק (ר, ב) וזה לשונו, פתח ואמר לעושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו, כמה טוב עביד קודשא ב"ה ולא ידע אלא איהו בלחודו, בר נש קם בצפרא, שוי רגלוי על רישא דחויא דאתאי לקטלא ליה, ובר נש שוי רגלוי על רישיה וקטיל ליה ולא ידע ביה בר קודשא ב"ה בלחודו, הוי לעושה נפלאות גדולות לבדו. בר נש אזיל בארחא ולסטיין מחאנן ליה למקטליה, אתא אחרא ואתיהיב כופרא תחתיה והוא אשתוזיב, ולא ידע טיבו דעבד ליה קודשא ב"ה ונסא דאתרחיש ליה בר איהו בלחודו, הוי לעושה נפלאות גדולות לבדו, לבדו עביד וידע ואחר לא ידע [כמה טובות עשה הקב"ה ולא ידע אלא הוא לבדו. אדם עמד בבוקר, הניח רגליו על ראש הנחש שבא להורגו, ואדם הניח רגליו על ראשו והרג אותו ולא ידע בו מלבד הקב"ה לבדו. הרי לעושה נפלאות גדולות לבדו. אדם הלך בדרך ולסטים מחכים לו להורגו, בא אחר וניתן כופר תחתיו והוא ניצל, ולא ידע הטובה שעשה לו הקב"ה ונס שארע לו אלא הוא לבדו, הרי לעושה נפלאות גדולות לבדו, לבדו עשה וידע ואחר לא ידע], עד כאן לשונו. ופירוש זה הובא גם כן בגמרא הקדושה פרק המפלת על פסוק עושה נפלאות גדולות לבדו וברוך שם כבודו לעולם, ע"ש. ובכל זה ישמח האדם שמחה עצומה מאוד בגודל אלהותו יתברך שמו ויתעלה. לעושה השמים בתבונה עד סוף המזמור, יחשוב בשמחה עצומה כמה פעמים גבורות ה' גבורות ה' על כל ענין בפני עצמו הנזכרים בפסוקים אלו, ולא יהיה אמירתו בהם כמצות אנשים מלומדה חס בהערה ודי בהערה זו. למוליק עמו במדבר, יחשוב גבורות ה' בשמחה עצומה בגבורות ובנפלאות שעשה עמנו בלכתנו במדבר, לנחותם בעמוד ענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם, וענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל, ושאר גבורותיו מי ימלל שעשה לעם קדוש במדבר הגדול והנורא יחדוע ומפורש הכל בתורתנו הקדושה. נותן לחם לכל בשר, יחשוב בשמחה עצומה בגבורות ה' בזה, מי כל ה' אלהינו המגביה לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ לפרנס ולכלכל כל העולם כולו בכבודו מקריני ראמים עד ביצי כינים, וברא לכל בריה טרפו ומזונו לפי חכמתו הנפלאה.

ברכה משולשת

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן ב"ר אשר אנטשיל ז"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

פרשת משפטים
שנת ה'תשפ"ה

הדרש! ניתן לשמוע וורטים וסיפורים מהבן לאשרי ברכת משולשת ז"ע
מקול הישועות 554-454-0733 שלווחה 7

עורך: הרב עוזיאל אדרי
רב המרכז הרפואי סורוקה

הצדיק מעלה שמות מהקליפות ומהגהינום

הקדושות לקדושה.

ופוק חזו מה דאמרו רז"ל במסכת חולין (צא, ב). יציאמר שלחני כי עלה השחר' (בראשית כ, א). אמרו לו יעקב למלאך וכי גבב אתה או קוביטוסוס שאתה מתיירא מן השחר, אמרו לו 'מלאך אני' ומיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד כשניו. ופירש רש"י קוביטוסוס גונב נפשות.

והנה המלאך היה הכחישו ליעקב כשטען לו וכי גבב אתה או קוביטוסוס, אלא ענה לו 'מלאך אני', כלומר, זה תפקידי 'גונב נפשות', שזוה נבראתי והו אומנותי, מזה תבין ממילא מי היה אותו מלאך שנאבק עם יעקב אמרנו ע"ה, מה שאין כן המלאך הנראה ליהושע, כן הכחישו ואמר לו לא, כי שר צבא ה' אני' (יהושע ה, ד). ואף שכלשונו רז"ל גבב לחוד ורונב נפשות' לחוד שנקרא 'קוביטוסוס', אבל הנה בלשונו התורה שניהם נכללין בגבב, שהרי 'לא תגנובו' שבעשרת הדברות מוסב על 'גונב נפשות'.

כאומרו ד"ל במסכת סנהדרין (פו, א). אהרה לגונב נפש מנין, רבי יאשיה אמר מילא תגנובו' (שמות כ, יב). הרי לנו כ"ל שאפילו שהקב"ה מלא כל הארץ כבודו' (ישעיהו ו, א), בכל זאת 'גונב נפשות' נחשב לגונב מהקב"ה.

ובאמת גם ממונו של אדם ורוכשו הוא מניצוצות קדושות לנפש, כמו שכתבו בספר 'צאור עינים' ובספר 'תולדות יעקב יוסף הניל'. ויתישב בהם גם כן קושיית תוספת ד"ה (קוביטוסוס). במסכת חולין (צא, ב), שהגונב כסף שקלים כגונב נפשות אתן כ"ן המלאך. ומכיוון שמונו של אדם ורוכשו הוא מניצוצות קדושות השייכים לנפשו.

והנה ידוע שראיית קרי בלילה אצל הצדיקים הוא ממש לאונסם, עד שמצניו בחו"ל במסכת שבת (כזו, ב). מעשה בחסדי אחד שהלך לפדות ריבה אתה ופדאהו ובחזרתו בלילה נקרה רחמנא לציילן, מתמת טורה ורביקין ירד וטבל, ושאל לתלמידיו במה חשדתוני, אמרו לו שמא מפני טורה הדרך איצע קרי לרבינו, אמר להם העבדתי כן היה, ואתם כשם שדנתוני לכף זכות כן המקום דין אתכם לכף זכות.

וידוע שכל מקום שנוכר מעשה בחסדי הכוונה על רבי יהודה בר אלעאי כמו שכתב רש"י במסכת שבת (כזו, ב). כל היכא דאמרינן מעשה בחסדי אחד או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה בר אלעאי. והיא הגמרא במסכת בבא קמא (קג, ב). כל היכא דאמרינן מעשה בחסדי אחד או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה ברבי אלעאי. שהעידו עליו רז"ל מעשה שבת (כה, ב). אמר רב יהודה אמר רב הוה מגנובו של רבי יהודה בר אלעאי ע"כ שבת יודי במאיאם לו עידיה מילא תמיך ורזיה פניו דין ורגליו ומתעסף ויושב בסדינין המצוייצין דומה למלאך ה' צבאות. שבערב שבת כשהכין יעקב לשבת קודש היה דומה למלאך ה' צבאות.

והנה איך יצמן שלשדת גדול כזה כרבי יהודה ברבי אלעאי הדומה למלאך ה' צבאות, ובפרט שהוא בדרך מצויה רבה של פדיון שבויהם, איך אירע לו ח"ו הרעור עבירה שגבא לידו טומאה בלילה. ועוד לא מובן מה העניין שהיה לו לשאול לתלמידיו 'במה חשדתוני' למה שאל אותם, אכן נראה לומר שבכוונה שאלם 'במה חשדתוני' כפי ששה עשר בלשון רבי יודי טורה הייתה התקלה, ותחילה שרשבתם שדנו אותו לכף זכות כעין פסק דין של בית דין של מטה, ולפי שהייתה הדרך לצורך מצוה רבה, על כן על פי פסק דין הוכרחה הסטרא אחרא שגבנה אותם הניצוצות קדושות להחיותם. כי כמו שפוסקים בבית דין של מטה כן פוסק גם בבית דין של מעלה.

וכאומרו ד"ל שהקב"ה ואמר למלאכי השרת אני ואתם שנאל לבית דין של מטה מתי יהיה ראש השנה, וכשם שפוסקים בית דין של מטה כן פוסקין בית דין של מעלה. במדרש רבה (שמות פט"ו, ב). 'החודש הזה לכם' (שמות יב, ב). אמרו למלאכי השרת לפני הקב"ה, ריבון העולם אימתי אתה עושה את המעודות שכן כתיב 'בגזירת עיריין פתגמא' (דבאל ד, ד). אמר להם אני ואתם מסכים על מה שישאל גומרין ומעברין את השנה שנאמר 'אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי' (תהילים נז, א), וכן הוא אמר 'אלה מועדי ה' מקראי קודש אשר תקראו אותם במעודי' (ויקרא כג, ד). 'אותם' בין בומנן בין שלא בומנן אין לו מועדות אתם אלא, אמר

זכי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ורונב מבית האיש אם ימצא הגנב ישלם שנים אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלוקים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו' (וי-ו). יש לפרש פסוק זה בדרך רמו על פי מה שכתב בספר מאור עינים (פרשת ואתחנן). כשיש לאדם כסף והוא כוללים ידע שהמה גובלות מניצוצות קדושות השייכים לנשמתו, לצורך התקוינים שעליו בא לעולם.

ובספר תולדות יעקב יוסף (פרשת בא) אל יקנא עני לעשיר שהעשירות הוא להיותו צדיק לתקן הרבה, לכך יש לו עשירות. והעני כבר בדרך רוב ניצוצות קדושות השייכים לנשמתו, ועתה בא לברר רק מעט הנשאר לו, על כן רכשו מועט, כי כפי מה שצריך לברר כן נתון לו הקב"ה.

ולפי זה יתברר הפסוק כך, שבא לרמוז 'כי יתן איש' זה 'הקב"ה' שהוא נקרא 'איש' שנאמר 'ר' איש מלחמה' (שמות טו, ג). 'אל רעהו' היינו אל 'בני ישראל', שנקראים 'אחים ורעים' של הקב"ה.

כאומרו ד"ל במדרש רבה (שמות פכ"ז, ט). וישמעו יתרו' (שמות יח, א). זה שאמר הכתוב 'בני אם ערבת לרעך' (משלי ו, א). רבנין אמרין 'לרעך' אלו 'ישראל', שהם ערבים בינן לבין הקב"ה. חביבים ישראל שנקראו 'רעים' למקום, שנאמר 'למען אחי ורעי' (תהילים קכב, ח). ומה היתה ערבותן, אלא בשעה שהקב"ה בא ליתן את התורה, לא לקבלה אתה מן האומות אלא ישראל.

וכן במדרש רבה (שמות פנ"ב, א). רבי נתנחמא בר אבא פתח 'לרקומת וכולל למלך בחולות אחריה רעותיה מובאת לך' (תהילים מה, טו). 'לרעותיה', 'ישראל' שהן 'רעיו' של הקב"ה שנאמר 'למען אחי ורעי אדברה נא שלום כך' (תהילים קכב, ח).

'כסף או כלים' שצריך האדם לזכור שחפה וזהו 'ה' שיש לו, ואת 'הכלים' שהן כל דרכיו וקניניו הקב"ה נתון לו, 'לשמור' כדי שיעסוק בתקונם, ויקיים בהן תורה ומצוות צדקה וחסד ומעשים טובים.

והנה כתב האור החיים הפקדוה וז"ע אל הפסוק להלן 'אף בעליו עמר' (כב, ד). וכתב הקב"ה בעל הפיקדון היה אדון העולם אשר הקב"ה את הנפש ביד האדם לשמור, דכתיב 'שמור נפשך מאד' (דברים ט, ט). כשיבא לתבוע פיקדונו מכל אחד, ונמצא גנב או גנב או גנב או מת, כל כחיבת אלו ישנם מצויות בעבורי וצריכה ידע ידע שגנפו גנבת מנמו במקרה לא טורח, ויש שפגם מויד בעביירה ואבר מאברי הנשמה המיוחד כנגד המצווה שעבר עליה הוא נפגם, ולפעמים בעשות עוון מהכרתות ומיתות בית דין גורם מיתה לנפש, כאומרו 'בכרתה הנפש' (ויקרא ז, כז). ולפעמים יגרום לה שביה. וכן דרך אומרם בזהר הקדוש (ח"ב צה, ב). הנפשות העשוקות וגו', וכשיעמוד הקב"ה בעל הפיקדון ויטעון טענה הנשמעת, תן לו הנפש כמו שנתתה לו, כאומרו 'והרזת תשוב אל האלקים אשר נתנה' (קהלת יז, ב). ודרשו רז"ל במסכת שבת (קנב, ב). תנה לו כמו שנתנה לך. והוא נחשב כאלו האדם נשמת חיים ומתעסק בצורכי אדם, מלבד אשר יעשה לכללות העולם מחדש בכל פיו מעשה ברשייתו. לאל יקרא בעליו עמו מחתלה חז, סוף, והרי שמורי הנפשות שורפים הגם שאי שביחו לו על הנפש כמו שנתנה. ואמר אני לנפש כל אדם, אל תבטחי בעושיך משפט זה, כי ל'כ' סיבות לא יפטר האדם בטענה זו וכך.

על פי זה יובן מה' הגש' הפסוק, ואם ח"ו 'גונב מבית האיש', שעל פי דברי האור החיים קדושה וז"ע איש של יד יד מקרה בלתי טהור גונבת הסטרא אחרא ניצוצות הקדושה היקרים מאיש הנקרה רחמנא וליצילן, ואף שאמרו רז"ל במסכת חולין (קלט, א). שאי אפשר לגנוב מהקדש של כל היכא דאיננייהו וכן גזא דרחמנא איננייהו, בכל מקום שנמצא הכסף שגנב או שאבד, הוא נמצא אצלו בבית אוצרו של הקב"ה דכתיב 'ל' לח אחיך ונלוואו' (תהילים כ, א). אך יש לומר שמכל מקום כך יס' מלכו של עולם שכאשר יקרא מקרה בלתי טהור לאיש הנקודה, אותן ניצוצות הקדושה היקרים שגנבה ממנו הסטרא אחרא, זה הוא גונב לגביה מהקב"ה 'גונב מבית האיש', עד שיתן האדם את החטא שפגם ויחזור את הניצוצות

הבטיח בהקדמת ספריו: כל הלומד ויגיד בשמי דברי תורה, אני מתפלל עליו תפילה קבועה בכל יום ואמליץ טובה עליו לישועה מכל צרה, לשפע בכל טוב של קדושה והצלחה ברוחניות ובגשמיות בעוה"ו ובעוה"ב, ושיתעורר ליבו ברוח טהרה ויראת שמים לעבודת ה' באמת ובלבב שלם.

מתוך ספרי הגה"צ רבי יצחק הכהן ב"ר אשר אנטישלי זי"ע - הצדיק הרב הוברמן מרעננה

עולה משם כלל... ובוהו חקר סוד גדול שמצאנו ראיונו דבר מתמיה, כי לפעמים שיהיה איהו עון אשר בידו אין נפש יכולה לעלות משם, והקליפות אוחזים שמצאנו ביוחנן כהן גדול ששימש פ' שנה בכהונה ולבסוף נעשה צדוקי. אבל הענין הוא כי כאשר האדם מוסר נפשו למיתה בנפילת אפים עד מקום הקליפה ומחמת איהו עון אשר בידו אין נפש יכולה לעלות משם, והקליפות אוחזים אותה ונשארת שם לעולם, ואז נתנין לו נפש אחרת רעה מצד הקליפות, וזהו מה שאמרו רז"ל שהרשעים בחייהם קרויים מתים כי הנה בעת נפילת אפים יורדין אל מקום המיתה ובאריהן שם ואין נפשותיהם יוצאות משם, ונתן להם נפש רעה תמורתה, ואין מרגשיין בעצמם הענין הזה ואז נתכפין לרשעים גמורים רח"ל. ולכן הנני מוזהרין מאד מאד בענין זה, שיהיה האדם המכויין בנפילת אפים על דרך הנזכר שיהיה צדיק גמור או ששל המורה וכיון בהפילה ההיא מתחילתה ועד סופה כני"ל. ומי שעשה נפילת אפים על דרך הנזכר הנה אין קץ לשכרו, כי גורם בירור ותיקון אותם חיידין אשר בתוך הקליפות. ולזה אמרו רז"ל שכל האומר נפילת אפים בכונה תורת פיתולו אויביו נופלין לפניו כנגד מידה כבוד מידה כיון שהוא הפיל עצמו לתיקון הנזכר.

על כן משמים מומינים לתן לצדיקים שלא מדעתם סיבות שיפילו ביצוצות קדושות שלהם לפעמים לתוך הקליפות הלעלות אותן משם, אמנם הדבר יאירע בדרך מצוה רבה שעל ידי זה יפה תוכם, שזכות המצוה מייטעת לעלות מהירידה והלעלות משם גם ביצוצות קדושות אחרים שהיו שם מקודם. כהוורע גרעין ומטנפו בזבל, והכוונה שעל ידי זה יצאמו ויעלו כמה כורין.

וזהו שאמר הכתוב **"אם ימצא הנבני ישלם שני"** כידוע דברי האיד"ל בשער המצוות הנב"ל. ובקליפות יהיה (לך כג. א). על פסוק **"ע"ת אשר שלט האדם באדם"** (קהלת טו). אשר שלט הטומאה האדם, הבלעיל באדם שבקדושה, הוא לרע ועל שבטיל לרע. אשר הבלעיל הטומאה, שעל ידי זה האדם שבקדושה מוציא ממנו מהטומאה את כל ביצוצות הקדושות שהיו שבויים אצלו. כאומרם ז"ל בוודר קדושה ח"ב גה. א. ב. על הנפשות העשוקות.

"אם לא ימצא הנבני" כתב **"בעל התוה"ם"** **"אם לא ימצא הנבני"** (273). גימטריה **"הוא עצמו הנבני"** (273). ויש לפרש שהוא בעצמו גבשו מעצמו, היינו שעל ידי הרהורי עבירה ושיקועו ברי רממנא לצייר, אירע לו זה, גם זה האדם לא יתיאש ח"י שאין לו תקנה, כמו שכתבו בוודר הקדוש (ח"א סו, א). שאין מוועיל על עון זה לו לא אם, תשובה בחילא יתיר, שהסופי תיבות **"אם לא ימצא הנבני"** הם תיבות **"אם אם"**, היינו שרק בחלק **"אם ואם"** שכלם הם יצר הרע, אבל על הנשמה הקדושה שהיא חלק אלקים ממש לא שלט. כמו שכל בני ישראל אומרים **"אם"** שנתן בי מהטורה היא, ובוודאי ידעו מתקני התפילה שישנם בני אדם הנכשלים בעון זה רממנא לצייר, ואין יתקנו ח"י לומר שיקר.

אלא וקדיש שהנשמה שהיא חלק השם יתברך, אין שולט בה הטומאה. כמו שכתב הוודר הקדוש (ח"א סו, א). ובספרי הליקוטים (האוינו סו, א טו ב). שכל מה שכלל הוא גם כן בפרט, וכמו שהקב"ה כתיב ביה (שיר הוודר, ליום שלישי) גם כל טיפוח לא יטפוח, כך זה הוא בנשמה. ולזה **"ונקרב בעל הבית"** היינו הקב"ה שכבר הוזכר תפילה ונבקרה הוא כגונב משהו בעל הבית הקב"ה. **"אל האלקים"** אל בית דין של מעלה. **"אם לא שלח דין במלאכת יערה"** היינו שבית דין של מעלה בודקים האם האדם דין על הצדיק כל כותב, שלא אשר את הצדיק, כמו שאירע אותו האיש שם חטא בדרך זה על ידי הרהורי עבירה. **"אלא דן את הצדיק כל כותב שירידתו הייתה באונם משמים כדי שיעלה ביצוצות קדושות שישנם בקליפות מכבר כני"ל."** או יכוון, שבית דין של מעלה בודקים האם האדם דין את חבירו לכף כותב, האם אותו האיש שם חטא בדרך זה על ידי הרהורי עבירה. **"אלא דן את הצדיק כל כותב שירידתו צריך להיות מחויב כי במלאכתו וכבונוה נעשה, או שרק דן אותו לכף זכות ובאמת שאנטיה שיראה שעל ידי גורל פיו"ת היצר הרע ועבירתו הוודר אירע לו זה, ובאמת רצון כל בני ישראל לעשות צדקה מעתה ועתה יתברך."** **"אלא דן את הצדיק כל כותב שירידתו לחיורו לו ביצוצות הקדושות ולפטרו מעונש, כמו שאמר להם כשם שדנתוני לכף זכות כמו כן המקום דין אתכם לכל כותב, "המקום" היינו הקב"ה שנתן "מקום" מצאות לזה, דין אתכם לכף זכות."**

ועיין בספר **"תולדות יעקב יוסף"** (פרשת יתרו) ותבין דיוק השבועה שנשבע במסכת שבת לעיל רבי יהודה בן אלעאי, **"העבדתי"** שכן היה. שכתב שם המורשת"ם שכן הייתה שבויעתם, **"העבדתי להם"**, וברמו עבדתי של תיבת **"העבדתי"** הם בקדוש שם הויה"ב כן אותיות. ולכן בקראת תפילה עבודה, וכמו שכתב הרמב"ם זלעברו בכל לבבכם, "הוה" נקרא **"עבדתי"** שהיא עוב"דא במילולא, **"הנשמה"** היא **"העולמות"**, שכן עבדתי, ונקרא שם של ד' אותיות שהוא הנשמה המחיה את העולמות. עיי"ש

להם הקב"ה לישראל, לשעבר היה בידי שנאמר **"עשה ריח למודעים"** (תהילים קד, ט). אבל מכאן ואילך הרי מסורה בידכם, ברשותכם אם אמרתם הן תן אם אמרתם לאו לאו מכל מקום יהא החדש הזה לכם, ולא עוד אלא אם ביקשתם לעבר את השנה הריני משלים עמכם לכך כתיב **"החדש הזה לכם"**.

וכן בספיקותיהם רמב"ם (פ"ט). אמר רבי יהודה שחזר ונתן האלינו (תהילים מ, 1). **"חשבתוך אלינו כל אותם שני אלפים וארבע מאות וארבעים ושמונה שנים עד שלא יצאו ישראל ממצרים, היה הקב"ה יושב וחושב השמונות ומעבר עיבורים ומקדש את השנים ומחדש לחישיהם, עד שיצאו ישראל מצרים ומסרם להם שנאמר ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמור החדש הזה לכם (שמות יב, ב). מהו לאמר" אמר להם **"מכאן ואילך"** הרי ראשי חודשים מסורים לכם.**

וכדי להבינך מעט מדוע באמת יאירע לצדיק עון כזה, איתא בספריים הקדושים שצורך גדול גבוה בדבר. והירידה היא לצורך עליה בירושלם גדולה, כמו שהייתה ירידת בני ישראל למצרים, שעל ידי ירידתם למ"ט שערי טומאה, הם בירור משם את כל ביצוצות הקדושה.

כמו שכתב האיד"ל בשער המצוות (פרשת ראה, מצות זכירת יציאת מצרים). גם נודע מה שנתבאר אצלינו בטעם שכונה בגלות מה עניינו, כי הנה הסיבה היא שעל ידי חטא אדם הראשון יצא טוב ברע, וכל הנבשות של קדושה פגלו לתוך הקליפות, ואם בהם כוח גבוה עולם עולם יתברך שכלל צדו, צדו ושכינת עונו הולכת עם ישראל בגלות תוך הקליפות, וכיון שנכנסת במקומם ומילקט אותם הנבשות משם, והנה הקליפות הם שבעים כנגד י' אומות, וצריכין ישראל לגלות בני כולם כדי ללקט הנשמות שנפלו בתוך כל קליפה שבהם, וכאשר יגמר ליקטת כל הנשמות מן הע' אומות אז הוא זמן דמטו רגלין ברגלין הנזכר בוודר הקדוש (פרשת פקודי). ואז יתקיים מקרא דכתיב **"בלע המות לצנח"** (שעיהו כח, ח).

והענין הוא כי ישנם ביצוצות קדושות גבוהים בעומק הקליפות שנפלו שם עוד מבשרית הכלים כידוע ליועדי חן, וצריך לעלותם משם. אמנם מי ירצה ללכת למקום חושך ומסוכן כזה, שמונעים הקדושים את עצמם לרדת למקמי הקליפות ולהעלות משם אותן ביצוצות קדושות מפני אחריות הגדול שיש בהן, ואינם רוצים לסייע עצמם.

כידוע מה שכתב רבי חיים זי"ע א"א בודר נפילת אפים בכבתי האיד"ל בשער היבנות (ענין נפילת אפים, דרוש ב. ב). וזה שאותם צדיקים המתברורים אינם יכולות לעלות מעצמם, ולכן תכיון להוריד נפשך בעולם העשירה, והיא תלקט ותרבר משם אדם הבירוקי ותעלע עשוק, וזה יהיה ככותב מות תפילה שאותם מקיים. והנה זה דומה אל מה שאמר חז"ל **"במחשבת אדם מיתתו יורדין לגהינם"** שהוא סוד מקום מדור הקליפות ואוחזין ברשעים ומצילין אותם משם, וכמו שאמרו במסכת הגיהה (טו, ב). אמר רבי יוחנן מתי אמות ואכבע עשן מקברו... ואז נפש הצדיק הווא מבררת אותה הנשמות הנתונות בגהינם שהוא מקום מדור הקליפות ממש ומעלים אותם ונתקנות אותם הנשמות. והנה ענין זה עצמו נעשה על ידי נפילת אפים. וזהו מה שכתב בוודר הקדוש (ויקרא, ח"ב עכ, א). כי בנפילת אפים מפקיד אדם נפשו באילנא דמוות ומוסר עצמו למיתה. ולכן הוודר נפש נפש עד מקום המיתה שהם הקליפות, ולכיון שיוצא משם בכוח זכות תפילתו אותם הבירוקי אשר שם, וישעפו בו כוח אור גדול הרואי אל נפש המלמעלה, כי בלי ספק שהעושה מצוה רבה זו, למסור עצמו למיתה כל שלשה עלומות הנזכר כדי לברר אותם הנשמות. בלי ספק ששכרו עצום מאד. שהאדם העושה נפילת אפים בכבונוה גושל חלק ברכות בתחילת כל הברכות, יען כי הוא גרם כל הטוב הזה, אמנם שרעו כי לא כל הרוצה לישוט אל השם יסול, כי אין יכולת לכיון כוונתו זו אלא מי שהוא צדיק גמור, שהוא כדאי בכוחו לרדת ולברר אותם הבירוקי מתוך הקליפות בעד כרחם. על הפמות צריך שיהיה יוכיון כונוה גמורה בכל התפילה היא מתחילתה עד סופה הטיב מאד. ואם לא כל הנה בעת שמסר נפשו ומורידה אל הקליפות הנה לא ידל שאי יוכל הוא לברור משם נשמות הנפולות שם אלא אדרבה תישאר נפשו שם בתוך הקליפות. דומה זה אל ענין האדם שנפטר מזה העולם כני"ל, ואם יהיה צדיק גמור יוכל לרדת אל הקליפות הנקרא גהינם והעולמות משם נשמות שנפלו שם כמיט היין של גהינים שהוא סוד הקליפות, ומי שערעלו פחותה מזה יהיה בו כוח לצאת מתוך גהינים אך לא להוציא אחרים, ומי שהוא צדיק יורד בגהינים ונשאר שם הוא בעצמו. וכן ממש על דרך זה הוא בענין נפילת אפים. כי הנה הוא יורד אל מקום הקליפות, ואם הוא צדיק גמור יש בו יכולת לברר ולהוציא משם נשמות הנפולות שם ולהעלותם... ויש מי שאינו יכול להנפול אחרים, כי אין בו כוח להורגם ולהוציאם, ודי לו במה שיעלה את עצמו. ויש מי שבעולם נשואת שם אחר רידתה בעת נפילת אפים ואינו

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת משפטים תשפ"ה | גליון מס' 487

בדיבוריהו, ולא מיית איניש דהתם, בלא

זימניה. (סנהדרין א.)

צריך להבין, מהי השייכות שבין אמירת אמת, לבין השלמת ימי האדם.

ויש לומר, כי הנה המיתה באה לעולם, בגלל חטא עץ הדעת, אשר נגרם מחמת השקר של הנחש, שאמר 'והייתם כאלוקים יודעי טוב ורע', (בראשית ג ה). לכן נגזר, כי בכל מקום שנמצא בו שקר, תהא המיתה קרובה לבוא.

זהו גם טעמו של הפסוק (תהלים קא ז), 'דובר שקרים לא יכון לנגד עיני'. כי מי שדובר שקר, הרי הוא אוחז באומנותו של נחש הקדמוני, אשר התקלל מאת ה', 'ארור אתה' (בראשית שם יד). כיון שכן, השקרן נקרא גם הוא ארור. ומי שהוא ארור, אינו יכול לדבוק בקודשא בריך הוא, כי אין ארור מתדבק בברוך.

מאותו הטעם, ציווה כנען לבניו 'אל תדברו אמת', (פסחים קיג:). כי כנען הוא ארור (בראשית ט כו), ולא היה רוצה שידבקו בניו בברוך. ומאותה הסיבה, גם ציוותה התורה על אודות הכנענים, 'לא תחיה כל נשמה', (דברים כ טז). כי אחר והם דוברי שקרים, אינם ראויים לחיות וכנ"ל.

(זרע שמשון פרשת תולדות, מאמר י')

אם כסף תלווה את עמי. (שמות כב כד)

כיון שבנה שלמה את הבית, אמר להקדוש ברוך הוא בתפילתו, ריבון העולם, אם יש אדם שיתפלל לפניך, שתתן לו ממון, ואתה יודע שרע לו, אל תתן לו. ואם ראית אדם נאה בעושרו, תן לו. שנאמר, ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו. (שמות כבה לא ה) יש להתבונן בדבר, מפני מה התפלל שלמה המלך תפילה זו, דווקא בעת חנוכת בית המקדש.

ויש לומר, על פי מאמר הגמרא (יומא כו.), שלא שנה אדם להקטיר קטורת, פעם ועוד פעם, כדי שייזכו בה כהנים רבים. כי הקטורת מעשרת. כמו שנאמר (דברים לג יא), 'ישומו קטורה באפך... ברך ה' חילו'.

לכן, כאשר בנה שלמה את בית המקדש, שהיתה בו סגולה להעשיר את הכהנים, התפלל וביקש מה', שיהא העושר הזה לטוב להם. ומי שאין העושר טוב עבורו, שלא יתעשר.

(זרע שמשון פרשת וירא, מאמר ט)

מדבר שקר תרחק. (כג ז)

ההוא אתרא וקושטא שמיה, דלא הוו משנו

לשנו הזהב, לגבי נעשה ונשמע (מאמר י')

אין הכי נמי שהיה צריך להם לישראל תחלה לשמע סדר עבודות והמצות ואחר כך לעבד. אמנם פונת ישראל היתה כך, אפלו אם לא היית נותן לנו שכר כמצוה ועושה אלא כשאינו מצוה, דינו. וזה סוד גדול שמלאכי השרת משתמשים בו, שהם אינם מקפידים לתשלום גמול.

קול הישועות

פנינים ומוסרי השכל בפרשת השבוע
מתורת הזרע שמשון זי"ע

0733-454-554

לפרטים, הערות והארות, הקדשות
והנצחות: 05276-97791
לקבלת הגליון במייל:
z0772027554@gmail.com

הפעילות בחסות מידעדרום:
08-9979095

כל הזכויות שמורות ניתן להדפיס לצורך
אישי בלבד

נא הצטרפו לתורמים הרבים
ותראו ישועות
~ עמדות נדרים פלוס <
תולדות שמשון
~ קול הישועות 0733-454-554
~ הפקדה בבנק: 20-489-411390
על שם תולדות שמשון

לרפואת וישועת עם ישראל.

עריכת והפצת הגליונות לזכות:
אברהם ישעיהו בן לאה, מיכאל בן
דבורה, יעקב יואל בן סימא שמחה,
ישראל בן חיה אהובה וזוג מלכה שושנה
בת שירה לאה, הדסה בת ליבי, יצחק
פנחס בן ביילא, רחמים בן חנה ברכה,
ניסים בן מרסל, חיים מאיר בן עלקא,
שמעון בן תמר, יעקב בן תמו ומסעודה
מרסל בת פרחא,

לרפואה שלמה
חיה בת שולמית שרה, הדסה בת ליבי,
הרב יוסף בן מזל טוב, מכלוף בן ימנה

לעילוי נשמת:
שירה לאה בת יעקב הכהן,
דבורה רות בת לייבל לואיס,
יצחק בן עיישה, שלום פרץ בן חיים,
מרדכי בן שושנה, קלודין מזל בת סול,
דורה דינה בת סטה

לזיווג הגון בנקל בקרוב, ובני חיי ומוזוני:
יצחק חי בן טובה,
חוה לאה בת פלורה,

מכון תולדות שמשון

לז"נ הגאון המקובל חסידא קדישא
רבי שמשון חיים בן רבי נחמן מיכאל נחמני זי"ע
ללמוד • להתענג • להושע

מגילת אסתר

הודפסה כמות מצומצמת

של זרע שמשון
על מגילת אסתר

בכריכה רכה

לחלוקה בחינם

על מנת ללמוד בו.

05276-97791

לא למכירה. כל הקודם זוכה.

